

ACADEMIA ROMÂNĂ
SECȚIA DE ȘTIINȚE ECONOMICE, JURIDICE ȘI SOCIOLOGIE
INSTITUTUL DE PROGNOZĂ ECONOMICĂ

EVALUĂRI ALE IMPACTULUI MACROECONOMIC AL COVID-19

Coordonator : Acad. Lucian Liviu ALBU

Colectiv de autori:

Lucian Liviu Albu, Ciprian Ion Preda, Radu Lupu, Sorin Marius Dinu, Adrian Cantemir Călin, Oana Cristina Popovici, Petre Caraiani (Cap. I)

Mariana Bălan, Elena Pelinescu, Carmen Uzlaşu, Brîndușa Radu (Cap. II)

Marioara Iordan, Carmen Beatrice Păuna, Mihaela-Nona Chilian, Raluca Ioana Iorgulescu, Dorin Jula, George Daniel Mateescu, Ionuț Dumitru, Dalina Maria Andrei, Tiberiu Diaconescu, Dan Gabriel Anghel, Ioana Dana Țapu, Gabriela Bilevsky (Cap. III)

Monica Szeleş-Răileanu, Corina Paula Sâman, Mihaela Simionescu (Cap. IV)

Notă: Raportul de cercetare prezintă sinteza studiilor realizate în cadrul IPE la solicitarea conducerii Academiei Române. La cerere, studiile pot fi oferite de către autori.

București
mai 2020

CUPRINS

Cap. I. Estimări privind impactul dinamicii epidemiei COVID-19 asupra unor variabile macroeconomice la nivel mondial, european și național și rolul transformării digitale în repornirea economiei

- 1.1. Previțiuni privind dinamica pandemiei și impactul asupra economiei
(*autori: Lucian Liviu Albu, Ciprian Ion Preda, Radu Lupu*) 3
- 1.2. Impactul epidemiei asupra economiei românești și câteva măsuri de redresare
(*autor: Sorin Marius Dinu*) 10
- 1.3. Rolul transformării digitale în repornirea economiei (*autori: Adrian Cantemir Călin, Oana Cristina Popovici, Petre Caraiani*) 12

Cap. II. Efectele pandemiei COVID-19 asupra pieței muncii: analize comparative și politici de răspuns

(*autori: Mariana Bălan, Elena Pelinescu, Carmen Uzlău, Brîndușa Radu*)

- 2.1. Impactul pandemiei COVID-19 asupra pieței muncii – analize comparative 17
- 2.2. Măsuri pentru reducerea efectelor negative asupra economiei și a pieței muncii în principal.... 22

Cap. III. Evaluări ale impactului probabil al pandemiei de COVID-19 asupra mediului de afaceri la nivel sectorial și a lanțurilor de valoare. Priorități și măsuri de susținere

(*autori: Marioara Iordan, Carmen Beatrice Păuna, Mihaela-Nona Chilian, Raluca Ioana Iorgulescu, Dorin Jula, George Daniel Mateescu, Ionuț Dumitru, Dalina Maria Andrei, Tiberiu Diaconescu, Dan Gabriel Anghel, Ioana Dana Țapu, Gabriela Bilevsky*)

- 3.1. Estimări privind impactul pandemiei de COVID-19 asupra mediului de afaceri la nivel sectorial și a lanțurilor de valoare la nivel internațional și național 26
- 3.2. Măsuri propuse de alte state și posibile soluții pentru România 33

Cap. IV. Evaluări ale impactului COVID-19 din perspectiva cursului de schimb și comerțului internațional. Măsuri de politici publice

- 4.1. Impactul globalizării asupra creșterii economice. Evidențe diferențiate din Uniunea Europeană și impactul COVID-19
(*autori: Monica Răileanu Szeleş, Corina Sâman*)..... 36
- 4.2. Oportunități/constrângeri/costuri privind cursul de schimb estimate pe baza evoluției contextului național și internațional generate de COVID-19
(*autor: Mihaela Simionescu*)..... 38
- Bibliografie 43
- ANEXE 46

Cap. I. Estimări privind impactul dinamicii epidemiei COVID-19 asupra unor variabile macroeconomice la nivel mondial, european și național și rolul transformării digitale în repornirea economiei

1.1. Previzțiuni privind dinamica pandemiei și impactul asupra economiei

În perioada actuală, marcată de pandemie, în paralel cu acțiunile fără precedent care se impun pentru sistemul de sănătate, este necesară pregătirea economiei pentru o criză, de asemenea fără precedent. Elaborarea unui set de măsuri în acest sens este serios afectată de faptul că la momentul actual nu se cunoaște cu certitudine cât de mult se va extinde epidemia. În primul rând, dinamica extraordinar de abruptă de la o zi la alta a datelor privind extinderea infectărilor, dublată de acțiunile autorităților pentru izolarea la domiciliu a populației și implicit a restrângerii severe a activităților economice, face ca setul de măsuri propuse să sufere frecvent modificări. Primordială în această perioadă, premergătoare crizei globale de mare amploare care cu certitudine va urma, este estimarea gradului în care populația va fi afectată și a perioadei de extindere a epidemiei, pe trei nivele: global, al Uniunii Europene și național. Acest demers este necesar deoarece, spre deosebire de alte crize, aceea prezentă, afectând economia statelor partenere ale României, va avea un impact uriaș asupra economiei naționale. De aceea, pe baza ultimelor date statistice disponibile la momentul finalizării studiului, prezentăm, ca punct de pornire, estimările noastre privind dimensiunea epidemiei la cele trei nivele și perioada în care aceasta va atinge nivelul maxim. În lipsa unor astfel de evaluări va fi dificilă evaluarea impactului asupra cadrului macroeconomic și stabilirea unor măsuri de politică economică corecte.

Modelul Institutului de Prognoză Economică

Conform literaturii de profil, pentru construirea unui model de estimare a gradului de extindere a epidemiei în rândul populației, am considerat următoarea schemă integrală de structurare a populației: Total populație, din care: Netestați și Testați, din care: Neinfecțați și Infecțați (total cazuri), din care: Cazuri active și Cazuri închise, din care: Decese și Recuperări. De asemenea, pentru a studia dinamica răspândirii epidemiei în rândul populației, am construit un model cu ecuații diferențiale pentru o funcție specială de tip logistic. Variabilele modelului sunt: numărul total al persoanelor infectate, k și kT , al deceselor, d și dT , și al celor recuperați (vindecați), r și rT , precum și numărul de cazuri încă active (persoane încă infectate), k_a și k_aT , unde T semnifică valorile teoretice (estimate).

Se cunoaște din analiza empirică că numărul total de cazuri confirmate (k) și numărul total al deceselor (d) cresc monoton către valori finite (asimptote paralele cu axa orizontală). Pe

măsura creșterii timpului, apropierea valorilor reale de cele două asimptote semnifică scăderea forței epidemiei, iar diferența dintre aceste două valori va da în final tocmai numărul total de persoane recuperate. La momentul stingerii epidemiei nu vor mai exista infectați (cazuri active, în terminologia epidemiologică), deci variabila ka va avea în final valoarea zero.

În figura de mai jos, prezentăm grafic rezultatele aplicării modelului logistic la trei nivele (mondial, UE și România), atât pe latura dinamicii pandemiei (graficele pe fond galben din partea stângă), cât și pe aceea a impactului asupra economiei (graficele pe fond albastru din partea dreaptă). În cazul pandemiei, pentru fiecare nivel de referință sunt prezentate în comun traiectoriile pentru cele patru variabile de bază (datele reale prin puncte îngroșate și cele estimate prin linii continue, culorile fiind negru pentru k și ka , roșu pentru d și albastru pentru r), timpul, în zile scurse de la declanșarea pandemiei, fiind marcat pe axa orizontală prin t (cel real) și tT (cel viitor).

Dintre variabile, esențială pentru caracterizarea dinamicii pandemiei este numărul cazurilor active în fiecare moment (ka), care ulterior dispar fie prin creșterea numărului total de decese fie al celor vindecați (recuperați). Din analiza traiectoriei acestei variabile, prezentând două puncte de inflexiune (spre deosebire de traiectoriile celorlalte trei variabile care prezintă câte un punct de inflexiune) se pot desprinde patru faze standard în dinamica pandemiei (unde $D1$ și $D2$ sunt primele două derivate de timp): F1) *creștere accelerată* ($kaT \uparrow$ și $D1 \uparrow$) până la primul punct de inflexiune al graficului funcției kaT , adică până la vârful sporului zilnic al cazurilor active, traiectoria funcției kaT fiind convexă ($D2 > 0$); F2) *creștere lentă* ($kaT \uparrow$ și $D1 \downarrow$) până la punctul de maxim al pandemiei, când sporul zilnic al cazurilor active devine zero, traiectoria funcției kaT fiind concavă ($D2 < 0$); F3) *scădere lentă* ($kaT \downarrow$ și $D1 \downarrow$), deci regres al pandemiei, până la cel de-al doilea punct de inflexiune al graficului funcției kaT , în care variația zilnică devine negativă, traiectoria funcției kaT menținându-se însă concavă ($D2 < 0$); F4) *scădere accelerată* ($kaT \downarrow$ și $D1 \uparrow$) până la dispariția pandemiei, în care variația zilnică continuă să fie negativă și în care traiectoria funcției kaT redevine convexă ($D2 > 0$).

Pentru aplicația privind impactul pandemiei asupra economiei, la cele trei nivele, am estimat, pe baza modelului nostru de simulare, pierderea zilnică (în procente) pentru două scenarii. Primul, notat prin $yP\%$, presupune că în punctul de apogeu al pandemiei, corespunzând punctului de maxim al traiectoriei variabilei kaT , activitatea economică este afectată în proporție de 50% (pe grafice, traiectoria este redată printr-o linie întreruptă). Pe baza simulărilor modelului, am calculat gradul de afectare a economiei pentru fiecare zi din anul 2020, iar prin

însurmare, considerând toate cele 366 zile din acest an, am estimat proporția anuală în care va fi afectată economia. Al doilea scenariu (pe grafice, traiectoria este redată printr-o linie continuă), notat prin $y2P\%$, a fost astfel calibrat încât să rezulte o scădere anuală a economiei în 2020 egală cu aceea estimată de către Comisia Europeană în cadrul raportului privind prognoza de primăvară (European Economic Forecast – Spring 2020, European Commission, May 2020).

Previțiuni la nivel global

Datele zilnice la nivel mondial folosite pentru aplicarea modelului IPE acoperă perioada 22 ianuarie – 7 mai 2020 (deci 107 de zile de la data debutului pandemiei, la aceea dată nedeclarată încă oficial de către OMS), iar clasificarea rezultată pe faze ale pandemiei este următoarea: F1 (creștere accelerată) se întinde de la 22 ianuarie până la primul punct de inflexiune, adică până la vârful sporului zilnic al cazurilor active, corespunzând lui $t=83$ (13 aprilie); F2 (creștere lentă) a acoperit perioada până la punctul de maxim al pandemiei ($t=104$, corespunzând zilei de 4 mai), când sporul teoretic zilnic al cazurilor active devine zero; F3 (scădere lentă) marchează un regres al pandemiei, până la al doilea punct de inflexiune, adică momentul $t=126$ (25 mai), în care variația zilnică va deveni negativă; F4) (scădere accelerată) marchează perioada dispariției pandemiei, unde variația zilnică este tot mai negativă și traiectoria redevenind convexă.

Referitor la impactul pandemiei asupra economiei mondiale, scenariul standard (50% grad de afectare a economiei în punctul de maxim al pandemiei) prevede că la nivelul întregului an 2020 va rezulta o pierdere de -8,4%. Al doilea scenariu, calibrat astfel încât să rezulte o scădere anuală a economiei în 2020 de -3,5% (egală cu aceea estimată de Comisia Europeană), demonstrează că în cazul CE a fost implicit presupus un grad mediu de afectare a economiei mondiale în punctul maxim al pandemiei de 21%.

Considerăm că gradul de afectare a economiei mondiale la vârful pandemiei, de doar 21%, este plauzibil. Aceasta deoarece, în afară de statele puternic dezvoltate din Europa și SUA, serios afectate și care au introdus severe măsuri restrictive, multe alte state ale lumii fie au fost afectate într-o măsură mai mică de pandemie fie nu au introdus măsuri prea restrictive. De exemplu, pentru China și India, două state cu pondere semnificativă în lume, se prevede pentru 2020 chiar o creștere economică, de +1,0% și respectiv +1,1% (fiind de altfel singurele economii care vor avansa în acest an). Totodată, în raportul de prognoză al Comisiei Europene se prevede pentru economia mondială o relansare rapidă în anul 2021, ritmul de creștere prognozat fiind de +5,2%, după ce în 2019 fusese de +2,9%.

Previțiuni la nivelul Uniunii Europene

Pe baza aceleiași metodologii, am estimat parametrii modelului logistic pe ansamblul Uniunii Europene (27 state după Brexit), folosind datele zilnice publicate pentru perioada 15 februarie – 7 mai 2020 (83 de zile de la aceea a înregistrării primului caz în UE). Conform rezultatelor aplicării modelului, cele patru faze ale epidemiei se succed astfel: F1 (creștere accelerată) a acoperit perioada până la primul punct de inflexiune, adică până la vârful sporului zilnic al cazurilor active, corespunzând momentului $t=49$ (3 aprilie); F2 (creștere lentă) s-a derulat până la punctul de maxim al epidemiei în UE ($t=65$, corespunzând datei de 19 aprilie), când sporul teoretic zilnic al cazurilor active devine zero, în această fază traiectoria devenind concav-ascendentă; F3 (scădere lentă) marchează perioada de regres al epidemiei, până la cel de-al doilea punct de inflexiune, corespunzând momentului $t=83$ (7 mai), în care variația zilnică devine negativă, traiectoria fiind concav-descendentă; F4 (scădere accelerată) va fi perioada care va marca trecerea spre stingerea epidemiei, unde variația zilnică devine accentuat negativă, iar traiectoria convex-descendentă. Edificator pentru aplicarea modelului este că în multe state ale UE așa-numita relaxare a început tocmai în prima parte a lunii mai, ceea ce, conform traiectoriei teoretice reprezintă intrarea sau pregătirea de intrare în faza a patra a epidemiei. Desigur, aceasta se va întâmpla doar în cazul inexistenței unui al doilea val al epidemiei, despre pericolul căruia unii epidemiologi totuși atenționează.

Pentru evaluarea impactului pandemiei asupra economiei UE, am estimat pierderea zilnică suferită de economie în cazul celor două scenarii. Primul (cel standard) prevede că la nivelul întregului an 2020 va rezulta o pierdere de -6,6%, în vreme ce al doilea bazat pe prognoza CE presupune o scădere anuală a economiei de -7,4%. Estimările noastre demonstrează că în cazul celui de-al doilea scenariu a fost implicit presupus un grad mediu de afectare a economiei UE la punctul de maxim al pandemiei de 56%. Se observă că, spre deosebire de situația la nivelul economiei globale, la nivelul UE traiectoria în cazul scenariului al doilea este plasată deasupra celei standard.

Considerăm, ca și în cazul economiei globale, că gradul mediu implicit de afectare a economiei UE la vârful pandemiei, de peste 50%, este plauzibil, întrucât se cunoaște deja că statele membre, îndeosebi cele vestice (precum Italia, Spania, Franța ș.a.) au fost afectate într-o măsură mult mai gravă decât alte state (excepție făcând SUA și Anglia, de asemenea afectate la cote înalte). Pentru anul viitor, în raportul de prognoză al Comisiei Europene se prevede pentru

economia UE o relansare rapidă, ritmul de creștere prognozat fiind de +6,1%, după ce în 2019 fusese de doar +1,5%.

Printre cele mai afectate domenii, conform raportului CE, comerțul exterior va suferi un recul serios, fiind estimată o scădere de -12,8%, atât pentru export cât și pentru import, după care însă o relansare rapidă ar urma în 2021 (+9,5%). Alți indicatori macroeconomici vor fi de asemenea afectați, precum contul curent (un regres de peste 36 miliarde euro), datoria publică (un spor semnificativ de la 79,4% din PIB, în 2019, la un alarmant 95,1% în 2020), deficitul bugetar (-6,7%, după +1,0% în 2019), șomajul (de la 6,7% în 2019 la 9,0% în 2020) etc.

Previziuni la nivelul României

La nivel național, pentru compatibilizare, am estimat parametrii modelului pentru datele zilnice publicate pentru aceeași perioadă ca în cazul UE (15 februarie – 7 mai 2020, deși în România primul caz a fost semnalat în data de 26 februarie). Pe baza rezultatelor estimării, cele patru faze în dinamica epidemiei în România se succed astfel: F1 (creștere accelerată) se întinde până la primul punct de inflexiune, adică până la vârful sporului zilnic al cazurilor active, care corespunde momentului $t=58$ (12 aprilie), în această fază traiectoria fiind convex-ascendentă; F2 (creștere lentă) s-a derulat până la punctul teoretic de maxim al epidemiei ($t=74$, corespunzând datei de 28 aprilie), când sporul teoretic zilnic al cazurilor active devine zero, în această fază traiectoria fiind concav-crescătoare; F3 (scădere lentă) acoperă prima perioadă de regres al epidemiei, până la cel de-al doilea punct de inflexiune, corespunzând momentului $t=90$ (14 mai), în care variația teoretică zilnică devine negativă, traiectoria fiind concav-descendentă; F4) (scădere accelerată) va fi perioada de după 14 mai, în care se va avansa spre stingerea epidemiei, variația zilnică devenind accentuat negativă și în care traiectoria este convex-descendentă. În contextul aplicației noastre, nu este surprinzător că relaxarea măsurilor impuse de către autorități în România va începe tocmai la jumătatea lunii mai, ceea ce, conform traiectoriei teoretice semnifică tranziția spre faza a patra, anume aceea a începerii regresului epidemiei, desigur în ipoteza neaparității unui al doilea val.

Rezultatele referitoare la impactul epidemiei asupra economiei naționale, prevăd în cazul primului scenariu o pierdere de -7,0% pentru întregul an 2020, în vreme ce al doilea, bazat pe prognoza CE, presupune o scădere anuală a economiei de -6,0%. Estimările noastre demonstrează că în cazul prognozei CE a fost implicit presupus un grad mediu de afectare a economiei naționale la punctul de maxim al pandemiei de 43%. Se observă că în cazul României,

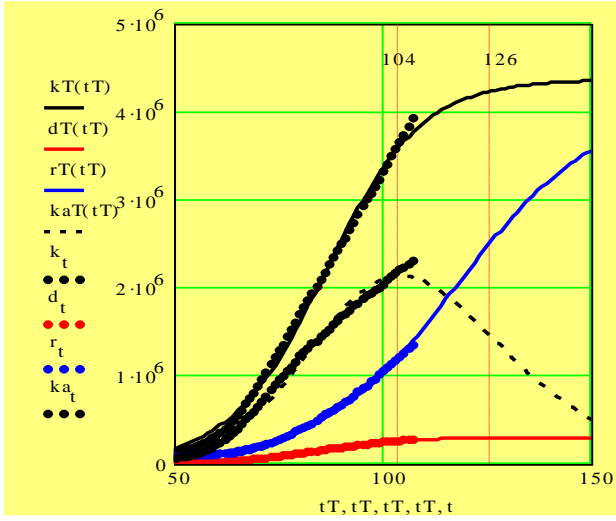
spre deosebire de situația la nivelul economiei UE, traiectoria pentru scenariul al doilea, calibrată în raport de prognoza CE, este mai favorabilă. Considerăm că gradul mediu implicit de afectare a economiei României la vârful epidemiei, sub cel la nivel comunitar (56%), reflectă corect situația, întrucât se cunoaște că în multe alte state din UE, îndeosebi în cele vestice, epidemia a fost mai severă. Pentru anul viitor, în raportul de prognoză al CE se prevede pentru România o relansare semnificativă, ritmul de creștere prognozat fiind de +4,2%, după ce în 2019 fusese de +4,1% (deci o revenire la trendul de dinaintea epidemiei).

Printre cele mai afectate domenii în România, conform prognozei CE, comerțul exterior va suferi un recul sever, fiind estimată o scădere de -12,8% pentru export și una de 14,4% pentru import, după care însă va urma o relansare rapidă în 2021 (+9,9% și respectiv +9,8%). Alți indicatori macroeconomici afectați vor fi datoria publică (un spor semnificativ de la 35,2% din PIB, în 2019, la 46,2% în 2020 și 54,7% în 2021), deficitul bugetar (-9,2% în 2020 și -11,4% în 2021), șomajul (de la 3,9% în 2019 la 6,5% în 2020), investițiile (scădere prevăzută de -15% în 2020, după care ar urma o creștere insuficientă de +5% în 2021) etc.

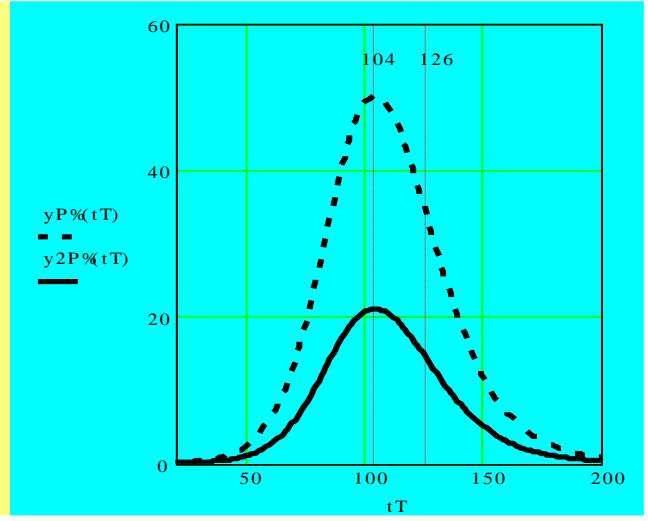
Pe baza analizei structurii actuale a economiei naționale, a experienței altor state, precum și în urma rezultatelor estimărilor privind impactul epidemiei se pot contura unele măsuri pe care autoritățile le-ar putea avea în vedere încă din perioada expansiunii epidemiei, dar mai ales după stingerea acesteia. Astfel, în afară de stimularea consumului, util pe termen scurt în perioada de debut a relansării, stimularea investițiilor este una esențială pentru România. Până la o relansare solidă, guvernul ar trebui să demareze investiții de anvergură în infrastructură, care pot avea un rol propagator (multiplicator) semnificativ în economie. Astfel, șomajul în creștere, prin revenirea în țară a foștilor emigranți români, ar putea fi resorbit, conducând implicit la creșterea veniturilor populației și la venituri suplimentare la buget. De altfel, România se află actualmente pe ultimele locuri în UE în privința ponderii cheltuielilor guvernamentale în PIB (doar 36% în 2019, față de 46,7% cât este media în UE).

În corelație cu situația bugetară dezechilibrată din prezent, și în privința ponderii veniturilor guvernamentale România se plasează pe un loc codaș în UE (31,7% în 2019, față de 46,2% media UE). În acest sens, mai buna colectare a veniturilor datorate de către contribuabili, concomitent cu extinderea bazei de impozitare, precum și cu inițierea unor măsuri fiscale stimulative, ar putea atrage resurse importante la buget, ar conduce la scăderea fraudelor și a evaziunii fiscale, precum și la restrângerea economiei informale.

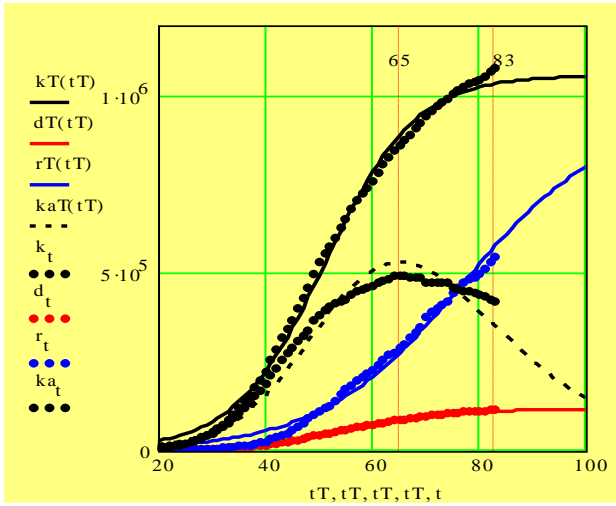
WORLD 7 May

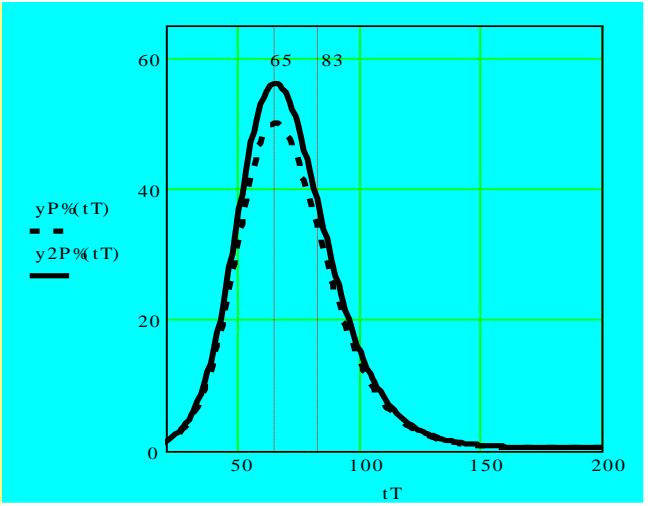
WORLD 7 May

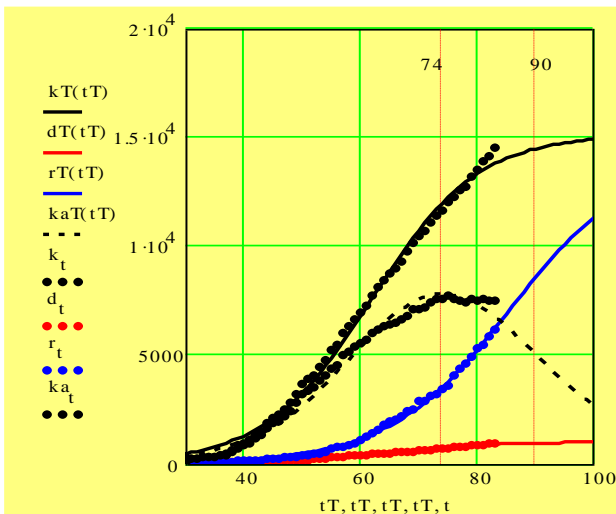
EU 7 May

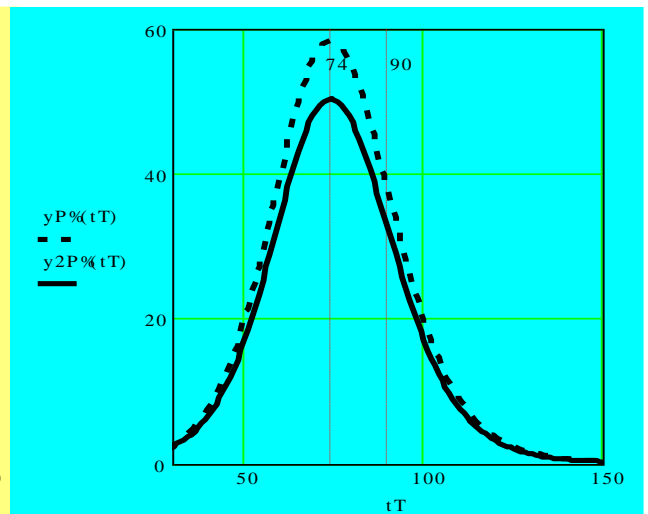
EU 7 May

ROMANIA 7 May

ROMANIA 7 May

1.2. Impactul epidemiei asupra economiei românești și câteva măsuri de redresare

Criza sanitară generată de pandemia de COVID-19 care s-a declanșat într-un timp relativ scurt în majoritatea economiilor lumii a impus luarea unor măsuri care au avut ca efect închiderea în diferite grade a activităților economice și restrângerea schimburilor internaționale. Criza economică actuală este diferită de cele anterioare, pe de o parte, pentru că este auto-provocată de către guverne, ca răspuns la criza sanitară, iar, pe de altă parte, pentru că produce șocuri atât pe partea ofertei cât și a cererii. Deși la prima vedere soluția ar părea simplă, totuși incertitudinea privind cererea și impactul măsurilor de distanțare socială necesare pentru o mare parte a activităților economice fac dificilă găsirea unor soluții, chiar în contextul în care multe din economiile majore ale lumii au trecut la injectarea masivă de lichidități prin politici de Quantitative Easing, care induc efecte colaterale adverse asupra randamentului economiilor gospodăriilor, fondurilor de investiții și sistemului financiar, depășindu-se astfel competențele derivate din obiectivele politicilor monetare (Decizia Curții Constituționale Germane referitoare la Programul de Cumpărare a activelor Sectorului public este o confirmare în acest sens).

Recuperarea economică după criză este condiționată, în plus, de câteva probleme la nivel internațional. Astfel, redefinirea riscului asociat lanțurilor de furnizare din perspectiva riscului politic asociat, pentru regimurile opace din punct de vedere al transparenței privind condițiile și cauzele unor evenimente, poate bloca funcționarea lanțurilor de furnizare (cum pare a se contura cazul Chinei în legătură cu comportamentul Guvernului Chinez atât cu privire la respectarea obligațiilor asumate prin Regulile Internaționale de Sănătate cât și din informațiile apărute recent cu privire la acțiunile de creare de stocuri de alimente și produse medicale înainte de a anunța public adevărata dimensiune a epidemiei de COVID-19 de la Wuhan). Recuperarea din criză ar putea să se facă în contextul Planului „Green Deal” propus de Comisia Europeană în contextul politic complicat generat de rezultatele la alegerile europarlamentare din mai 2019. Planul menționat ridică multe provocări la nivel european, atât prin nevoia de finanțare uriașă cât și prin impactul asupra competitivității unor industrii cheie.

În România, impactul crizei asupra PIB va fi determinat de evoluția după revenirea în activitate. Pentru cele mai multe sectoare, modelul de acțiune este abordarea „zi de zi”, datorată incertitudinii. Pentru sectoarele cu interacțiune umană mare, gradul de utilizare a capacitații va fi redus din start la 50%, ceea ce va avea impact până la finalul anului, cel puțin în aceeași proporție. Pe baza analizei impactului pe sectoare am construit două scenarii pentru estimarea

impactului epidemiei asupra PIB, prezentate în tabelul următor.

	Trim. 2	Trim. 3	Trim. 4	Total
Scenariul 1 (minimal)	-16.63%	-1.64%	0.00%	-4.24%
Scenariul 2 (maximal)	-24.72%	-10.82%	-0.94%	-8.59%

De asemenea, în contextul crizei actuale, deteriorarea soldului operațional al Bugetului Public Consolidat în perioada 2018-2020 reprezintă un semnal de alarmă, întrucât de dimensiunea sa depinde însăși finanțarea cheltuielilor de capital, plata dobânzilor și rambursarea împrumuturilor.

Începând cu 2019, guvernul are deja serioase dificultăți în a acoperi din încasările sale cheltuielile curente ale statului, dintre care cea mai mare parte sunt reprezentate de cheltuielile de personal și asistență socială. Aceasta indică dificultatea de a mai putea majora cele două categorii de cheltuieli, trebuind însă găsite soluții pentru realizarea unui excedent operațional semnificativ, pentru acoperirea investițiilor publice (cheltuieli de capital), plata dobânzilor și rambursarea principalului la datoria publică (în vederea stabilizării sau chiar diminuării acesteia). În acest context, surplusul operațional ar fi trebuit să fie la nivelul anului 2019 de peste 9% din PIB pentru a încheia pe zero Bugetul Consolidat și a reduce datoria publică. Planurile de majorare a cheltuielilor publice în viitor, în contextul crizei economice generată de criza sanitară, ar trebui reconsiderate, întrucât acestea ar duce la nevoia de creștere a surplusului operațional cu încă 4-5 puncte procentuale, indicând o nevoie de venituri suplimentare de 13-14% pe an pentru acoperirea tuturor necesităților, desigur în ipoteza neangajării unor noi împrumuturi.

În ceea ce privește nevoia de finanțare a guvernului în 2020, considerând deficitul bugetar și ratele de capital existente, aceasta ar fi de aproape 116 miliarde lei pentru întregul an, din care rate de capital de 44 miliarde lei. Considerând rezultatele din primul trimestru și extinderea după declanșarea crizei sanitare, guvernul ar mai avea nevoie, în perioada 1 aprilie - 31 decembrie 2020, de cel puțin 87,4 miliarde lei (aprox. 18 miliarde Euro) pentru finanțarea deficitului și refinanțarea datoriei publice, aceasta în contextul în care veniturile ar fi realizate la nivelul programat. Din această sumă, 7,4 miliarde lei (mai puțin de 10%) au fost împrumutate pe piața internă până la 10 mai 2020. În 19 mai 2020 România lansează în cadrul Programului MTN (a cărui limită a fost majorată la 41 miliarde euro) un împrumut de cca. 3 miliarde de euro, cu scadențe în 2026 și respectiv 2030, la dobânzi relativ ridicate. Astfel Statul va trebui să găsească cel puțin 13 miliarde euro în următoarele 6 luni pentru a face față nevoii de finanțare.

Acoperirea unei părți din nevoia de finanțare de pe piața externă ar putea fi dificilă întrucât, pe de o parte, prețul mediu la euro obligațiuni, denumite în euro, emise de România în Programul MTN, au avut o pierdere de valoare de 13 % în 2 luni, cu mult mai puțin decât cele din Polonia și Bulgaria, care au totuși un cupon mediu mai mic decât al României. Cu toate că România a avut ca principal factor de atragere a ISD-urilor costurile scăzute cu forța de muncă și, pentru o perioadă, prețurile reduse la energie, în viitor vor trebui inițiate și alte măsuri de stimulare.

Astfel, trecerea la Green Deal nu se poate realiza eficient decât prin tehnologie și investiții noi, ceea ce implică cel puțin câteva elemente pe care România nu le deține la acest moment: forță de muncă calificată sau un sistem eficient de calificare a acesteia, un sistem de învățământ care să producă forță de muncă calificată, cerută la un cost rezonabil etc. În România, în contextul unui cost încă ridicat al producerii forței de muncă, raportat la calificare, vor fi necesare acțiuni ferme pentru: realizarea unui sistem administrativ eficient, investiții în infrastructură, un sistem de cercetare-dezvoltare performant, transferul rezultatelor în sistemele de producție, un sistem dezvoltat de finanțare non-bancară a companiilor (prin fonduri de investiții sau capital de risc etc.).

1.3. Rolul transformării digitale în repornirea economiei

Nevoia transformării digitale a României și în general a statelor din Europa Centrală și de Est a fost invocată de o bună perioadă, ca măsură a recuperării decalajului de dezvoltare față de celelalte state membre UE și a creșterii nivelului de trai. România este puternic integrată din punct de vedere al comerțului internațional și al investițiilor străine cu statele din Vestul Europei. Epidemia COVID-19 și măsurile de izolare socială care devin obligatorii pentru a limita răspândirea virusului au accentuat necesitatea digitalizării. Mai mult, aceasta nu mai vine ca urmare a măsurilor luate de stat, fiind impusă într-o logică de sus în jos, ci este considerată necesară și, drept urmare, solicitată de firme și la nivel de individ, într-o abordare de jos în sus.

Un studiu recent al companiei de consultanță Colliers International indică dezideratul de a lucra de acasă o bună parte din timp în cazul a șapte din zece angajați români, chiar și după încheierea stării de urgență¹. Momentul este oportun pentru a implementa măsurile care permit extinderea transformării digitale la nivelul societății din România. În plus, astfel de măsuri contribuie la relansarea mai rapidă a economiei și aduce beneficii pe termen lung.

¹https://cursdegovernare.ro/sondaj-70-din-angajatii-romani-doresc-sa-mai-lucreze-de-acasa-si-dupa-relaxarea-restrictiilor-de-deplasare.html?fbclid=IwAR1MwCDEoxd4p2mrM7IvMx2jR3JcEOrLabLQZJ5ingukyNcX6Wgfd_briZs

Comisia Europeană, de asemenea, a pus accentul asupra unei strategii de transformare digitală pentru a impulsiona dezvoltarea economică și a garanta accesul fiecărui cetățean la beneficiile digitalizării, într-o Carte Albă prezentată pe 19 februarie 2020². Scopul acțiunii este de a stimula UE să devină un lider mondial în domeniul sistemelor de inteligență artificială și de a utiliza tehnologiile de vârf, concomitent cu reglementarea utilizării inteligenței artificiale. În contextul generat de pandemia COVID-19 este posibilă continuarea aplicării strategiei, ca modalitate de a grăbi relansarea economică. „Noua normalitate”, în contextul relaxării măsurilor de izolare socială, va depinde de doi factori principali: succesul măsurilor din domeniul sănătății publice de a limita impactul coronavirusului și eficacitatea pârghiilor economice și fiscale aplicate pentru stabilizarea economiei (Guzman et al., 2020). În anumite zone din Asia care deja s-au confruntat cu pandemia și și-au deschis economiile, măsurile actuale permit reluarea activității în cazul unor anumite tipuri de operațiuni, în timp ce altele continuă să se confrunte cu restricții. În orice caz, tendința companiilor este de a iniția măsuri care să reducă contactul dintre clienți și angajați într-o asemenea măsură, încât sunt reevaluate procesele și modelele de operare. Noua paradigmă de dezvoltare este dată de reducerea contactului uman concomitent cu creșterea în condiții de siguranță. Prin urmare, utilizarea alternativelor digitale devine o prioritate.

Încă din anul 2018, un studiu al companiei de consultanță McKinsey (Novak et al., 2018) remarca faptul că statele din Europa Centrală și de Est (ECE) dispun de fundamentele necesare pentru realizarea digitalizării, având sisteme bune de educație primară și secundară, un număr ridicat de absolvenți în domeniile știință, tehnologie, inginerie, matematică și TIC, infrastructură digitală de înaltă calitate la prețuri accesibile, un ecosistem digital deja în curs de dezvoltare. În România, oportunitatea ca economia să fie relansată mai rapid prin astfel de măsuri decurge și din faptul că digitalizarea societății, în ansamblul ei, este redusă comparativ cu restul statelor europene. Persoanele care au abilități digitale reprezintă 31% din totalul indivizilor în România, comparativ cu 56% media UE-27 (fără Marea Britanie). Din acest punct de vedere, dintre statele UE, doar Bulgaria are o pondere mai mică (29%), conform datelor Eurostat din 2019. Numărul de gospodării cu acces la Internet a crescut constant în România în ultimul deceniu, astfel că în anul 2019, 84% dintre gospodării aveau acces la Internet față de doar 42% în anul 2010. Totuși, media europeană a gospodăriilor cu acces la Internet a fost de 90% în anul 2019. Cu toate acestea, ponderea indivizilor

²<http://www.economistul.ro/featured/conturarea-viitorului-digital-al-europei-comisia-prezinta-strategia-privind-datele-si-strategia-privind-inteligenta-artificiala-14327/>

care achiziționează de pe Internet este foarte redusă. Doar 23% dintre persoane au efectuat cumpărături online în ultimul an (față de 60% media UE) și doar 15% au achiziționat online în ultimele 3 luni (față de media UE de 49%), conform datelor Eurostat din 2019.

De asemenea, interacțiunea cu autoritățile publice pe Internet este foarte scăzută. Doar 12% dintre indivizi raportează o astfel de acțiune în ultimul an față de 25% în Bulgaria sau în Macedonia de Nord, sau 23% în Muntenegru. Media UE se ridică la 53% conform datelor pentru anul 2019. Doar 9% dintre români au utilizat site-urile web ale autorităților pentru a obține informații (comparativ cu 44% media UE-27 și 20% dintre bulgari) și numai 6% au înaintat formulare completate (față de 36% media UE-27 și 10% dintre bulgari) în anul 2019.

O statistică a Eurostat privind munca de la domiciliu arată faptul că frecvența acestui fenomen este redusă în România. Conform ultimelor date disponibile din anul 2018, doar 1% dintre indivizi au lucrat de acasă în fiecare zi sau aproape în fiecare zi (față de media UE-27 de 4%), 4% au lucrat de acasă cel puțin o dată (media UE: 14%) și 4% au utilizat Internetul în cazul muncii de acasă în România, față de media UE de 14%. Indicele economiei digitale și al societății (DESI), dezvoltat de către Comisia Europeană pentru a evalua performanța digitală a UE și a urmări evoluția statelor membre în ceea ce privește competitivitatea digitală poziționează România pe penultimul loc în UE, în fața Bulgariei, în anul 2019. România a înregistrat un scor de 36,5 puncte în anul 2019 față de media europeană de 52,5.

Transformarea digitală este esențială pentru mediul de afaceri caracterizat de o competitivitate ridicată, în vederea creării de valoare și abordării aspectelor critice ale dezvoltării acestora. În același timp, trebuie ținut cont de faptul că transformarea digitală afectează aproape toate aspectele economiei și societății (OECD, 2017), cu impact asupra modului de desfășurare al afacerii și a livrării de valoare către clienți. Aceasta are implicații nu doar asupra activității operaționale, ci influențează și cultura de lucru și relațiile cu clienții (Micic, 2017). Sunt tot mai frecvente noi modele de afaceri ca urmare a adoptării transformării digitale, precum: comerț electronic, magazine de aplicații, publicitate online, cloud computing, platforme de participare în rețea, tranzacții de mare viteză și servicii de plată online (OECD, 2017). Rezultate unui studiu realizat de Li et al. (2009) la nivelul IMM-urilor care operează în diferite industrii din SUA arată un impact pozitiv semnificativ al extinderii digitalizării proceselor de afaceri asupra dezvoltării de noi produse. Studiul sugerează că se pot obține avantaje competitive inovatoare prin

implementarea și exploatarea unui sistem informațional la nivelul întregii întreprinderi și digitalizarea proceselor de afaceri.

Digitalizarea proceselor de afaceri le permite firmelor să dezvolte capacități IT unice, greu de imitat. Instrumentele și tehnologiile digitale permit companiilor producătoare să reducă costurile, să crească productivitatea, să îmbunătățească dezvoltarea produsului, să comercializeze bunurile mai repede și să sporească concentrarea clienților în diferite puncte ale lanțului de valoare (Markovitch și Willmott, 2014). Companiile pot folosi diferite instrumente și inovații digitale pentru îmbunătățirea fiecăreia dintre etapele parcurse pentru generarea de valoare (Ebner și Bechtold, 2012): proiectarea și inovarea produselor, producția, managementul lanțului de aprovizionare, marketing, vânzări și servicii.

Integrarea și gestionarea unei game largi de instrumente avansate într-un ecosistem digital în rețea permit firmelor să obțină câștiguri importante în ceea ce privește crearea de valoare pentru diverși jucători implicați la toate nivelurile din sistem (Savastano et al., 2018). Chiar dacă avantajele reale și potențiale sunt ridicate, doar un număr limitat de companii a realizat deja progrese rapide prin dezvoltarea de capacități digitale înalte necesare pentru a obține un avantaj competitiv. Savastano et al. (2018) consideră că este necesară o reproiectare a proceselor și modelelor de afaceri ale companiilor pentru a optimiza beneficiile furnizate de această nouă paradigmă de dezvoltare, cunoscută ca Industria 4.0.

Implicații asupra pieței muncii

În primă instanță, transformarea digitală oferă lucrătorilor libertăți mai mari, precum ore de lucru flexibile și modele de lucru care se adaptează pentru a se potrivi cu individul. În al doilea rând, transformarea digitală solicită mai multe competențe și calificări ale angajaților. Există o cerere puternică pentru profesioniști bine educați, care își adaptează continuu abilitățile și calificările pentru a satisface nevoile tehnologice noi și emergente.

De asemenea, sistemul de învățământ trebuie să se adapteze mai rapid la noile tehnologii. Pentru a înțelege complexitatea industriei digitale, specialiștii în domeniu și managerii trebuie să fie capabili să gândească și să acționeze în cadrul sistemelor (Schweer și Sahl, 2017). Dacă până acum se vehicula un impact negativ al transformării digitale asupra pieței muncii, prin disponibilizarea unui număr ridicat de salariați, în contextul generat de COVID-19, recalificarea profesională și dobândirea de abilități digitale se poate dovedi un factor pentru creșterea angajării.

Un raport al Pwc din 2019³ a estimat faptul că adoptarea noilor tehnologii în România va avea impact asupra a 600 mii locuri de muncă în următorul deceniu, iar 25 mii vor fi nou create, în timp ce alți 275 mii de angajați vor trebui să-și crească abilitățile digitale, deoarece automatizarea și introducerea inteligenței artificiale vor elimina treptat activitățile repetitive.

Implicații asupra comerțului

Comerțul digital deschide, de asemenea, oportunități pentru antreprenoriat, inovație și crearea de locuri de muncă, iar instrumentele digitale pot ajuta firmele (în special IMM-urile) să depășească barierele care le stau în calea dezvoltării, facilitând plățile, permițând colaborarea, evitând investițiile în active fixe prin utilizarea serviciilor bazate pe cloud și folosind mecanisme alternative de finanțare, precum crowdfunding (OECD, 2017). Transformarea digitală are un impact profund asupra comerțului internațional, contribuind la schimbarea modului în care țările tranzacționează, modificarea modului în care se fabrică și livrează produsele (OECD, 2017). Chiar dacă comerțul digital continuă să implice trecerea fizică a granițelor pentru diverse produse și servicii, iar măsurile tradiționale privind taxele sau angajamentele privind facilitarea comerțului rămân în vigoare, sunt luate noi măsuri care afectează modul de desfășurare al comerțului digital.

Implicații în sectorul public

Pentru sectorul public, transformarea digitală este asociată apariției de noi tipuri de parteneriate, noi competențe și responsabilități pentru personalul din sectorul public (OECD, 2017). Procesul este însă unul de amploare, datorită extinderii interconexiunilor dintre diversele instituții. Este însă o oportunitate pentru valorificarea redefinirii parțiale sau chiar integrale a obiectivelor principale ale sectorului public, de a înnoi rolurile și funcțiile acestuia și de a găsi modalități noi pentru a răspunde cererii din partea utilizatorilor serviciilor și a publicului (OECD-OPSI), într-o reformă coerentă, care să cuprindă revizuirea structurilor organizaționale, a capacităților, a guvernării, a proceselor de muncă și a culturii. Transformarea digitală în sectorul public va însemna luarea de decizii bazate pe analiza datelor și a informațiilor, creșterea transparenței și a accesului la informații, metode de lucru și de furnizare a răspunsurilor mai rapide, centrarea pe utilizator și pe nevoile acestuia (OECD-OPSI). Într-o democrație în care cetățenii pot observa funcționarea guvernului și a autorităților locale, pot să devină mai implicați în aceste activități și să le susțină (Casalino et al., 2013).

³<https://business-review.eu/tech/digital-transformation-to-affect-600000-jobs-in-romania-over-the-next-decade-pwc-report-says-202815>

Cap. II. Efectele COVID asupra pieței muncii: analize comparative și politici de răspuns

Urmare a extinderii pandemiei COVID-19 din ultimele săptămâni, multe țări au inițiat politici de distanțare socială pentru a încetini răspândirea virusului, cu scopul de a evita rezultatele catastrofale pentru sistemele naționale de sănătate și de a reduce numărul de pierderi de vieți omenești.

În cazul pieței muncii, multe milioane de lucrători, dintr-un număr mare de țări, au fost direct afectați de măsurile adoptate de fiecare țară în parte. Reducerile puternice și neprevăzute ale activității economice determină o scădere dramatică a ocupării forței de muncă, atât din punct de vedere al numărului de locuri de muncă, cât și al orelor de muncă agregate.

Criza a generat deja un șoc la nivelul întregii economii și pe piața muncii, afectând nu numai oferta (producția de bunuri și servicii), ci și cererea (consumul și investițiile). Rezultatul măsurilor adoptate poate afecta însă pe o perioadă mai lungă cererea și oferta, criza care poate fi generată fiind mai dificil de tratat decât o recesiune normală. Problemele care se ridică în această conjunctură se referă practic la două aspecte: „aplatizarea” curbei epidemiei sau „aplatizarea” curba recesiunii (Robalino, 2020). Rezolvarea simultană a ambelor probleme este puțin probabilă și, în acest context, trebuie acceptate o serie de compromisuri pentru ieșirea din criză.

2.1. Impactul pandemiei COVID-19 asupra pieței muncii – analize comparative

Conform estimărilor OIM (COVID-19 and the world of work, updated estimates and analysis, April, 2020), măsurile de blocare completă sau parțială ale unor activități economice au afectat aproximativ 2,7 miliarde de lucrători (ceea ce reprezintă aproximativ 81% din forța de muncă la nivel mondial). Estimările lunii aprilie ale diverselor organisme internaționale indică faptul că orele de lucru vor scădea în trimestrul 2/2020 cu aproximativ 6,7% (echivalentul a 195 de milioane de angajați cu normă întreagă (săptămâna de lucru de 48 de ore)).

La nivelul marilor regiuni ale Terrei, ponderea ocupării în sectoarele economice cu risc crescut de reducere a activității lor variază de la 26,4% în Africa, 33,2% în Statele Arabe, 37,1% în Asia și Pacific, 42,1% în Europa și Asia Centrală, la 43,2% în America. Diferențe semnificative sunt puse în evidență în ceea ce privește nivelul de acoperire a protecției sociale: de la 17,8% în Africa la 84,15% în Europa.

Sectoarele cu cel mai mare risc de restrângere/închidere a activității și implicit de reducerea a numărului de angajați sunt: Unitățile de cazare și serviciile alimentare; Tranzacții imobiliare; Activități comerciale și administrative; Industria prelucrătoare; Comerț cu ridicata și

cu amănuntul, repararea autovehiculelor și motocicletelor. În aceste sectoare de activitate, înainte de COVID-19, activau 124,6 milioane de persoane, ceea ce reprezintă 37,4% din totalul angajaților la nivel mondial (Tabelul nr. 2.1).

Tabelul nr. 2.1. Riscul de pierdere a locurilor de muncă pe sectoare economice și impactul asupra producției ca urmare a crizei COVID-19, la nivel mondial și UE-27

Sectorul economic	Impactul asupra producției	Potențialul de risc al pierderii locurilor de muncă în UE (%)	Număr lucrători înainte de criză (mii)	Pondere în numărul global de lucrători (%)	Nr. locuri muncă în UE (milioane)
Hoteluri și restaurante	înalt	74	143661	4,3	8,4
Cultură și divertisment	mediu-înalt	50	179857	5,4	1,7
Comerț cu ridicata și amănuntul	înalt	44	481951*	14,5*	14,6
Construcții	mediu	30-40	257041	7,7	5,9
Industria prelucrătoare	înalt	20	463091	13,9	7,9
Utilități	scăzut	10-20	26589	0,8	0,4
Transport, depozitare	mediu-înalt	19-20	204217**	6,1**	2,3
Finanțe și asigurări	mediu	18-20	52237	1,6	1,2
Administrație și ordine publică	scăzut	10-17	144241***	4,3***	1,7
Administrație locală	înalt	10-17	-	-	2,5
Educație	scăzut	10-15	176560	5,3	3****
Imobiliare	înalt	10-15	-	-	0,3
Sănătate și asistență socială	scăzut	10-13	136244	4,1	3,5
Servicii profesionale	scăzut	sub 10	-	-	1,6
Informatică, telecomunicații	scăzut	sub 10	-	-	0,6
Agricultură, păduri, pescuit	scăzut	sub 10	880373	26,5	0,4*****

Notă : *Inclusiv reparații , autovehicule și motociclete; ** Include și comunicații; *** Include și asigurări sociale; **** Include personalul nedidactic din sectorul educație ca administratori, lucrători de asistență a copiilor și lucrători sociali, educatori din școlile vocaționale primare, secundare și terțiare; ***** doar agricultură.

Sursa: Prelucrări Table 2, p. 4-5, ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Second edition Updated estimates and analysis, 7 April 2020, International Labour Organization și Chinn, D., Klier, J., Stern, S., Tesfu, S., (2020), Safeguarding Europe's livelihoods: Mitigating the employment impact of COVID-19, p. 3

Pandemia de coronavirus amenință până la 75 de milioane de locuri de muncă în sectorul global al turismului și călătoriilor (Economic Impact from COVID-19, April 2020), iar impactul la nivel mondial al acesteia depășește de cinci ori efectele crizei din anul 2008.

Industria transporturilor, depozitării și comunicațiilor împreună cu Activitățile de spectacole, culturale și recreative și alte servicii reprezintă 385 de milioane de locuri de muncă în întreaga lume (11,5% din totalul locurilor de muncă la nivel mondial). Se poate spune că aceste sectoare de activitate prezintă un **risc mediu spre mare** datorită faptului că fiecare dintre ele, cu subsectoare lor, vor răspunde în mod diferit la criza generată de COVID-19.

În clasa ce **risc mediu** pot fi încadrate sectoarele Construcții, Activități financiare și de asigurări și Industria extractivă, care, cu cele aproximativ 331 milioane locuri de muncă, reprezintă 10% din totalul populației ocupate.

Agricultura, cel mai mare sector economic din majoritatea țărilor în curs de dezvoltare, cu cel mai mare număr de lucrători: 880,4 milioane persoane (ceea ce reprezintă 26,5% din populația totală ocupată) este sectorul economic asupra căruia criza generată de COVID-19 nu a avut impact imediat, dar care, pe măsură ce au fost aplicate măsurile de izolare, frontierele au închis total sau parțial, va resimți efectele aceluia.

Un alt cluster de activități economice asupra căruia efectele acestei crize va avea un **impact relativ mic** este cel format din: Educație, Administrație publică și apărare; Asigurări sociale din sistemul public; Utilități. Cu un total de 348 milioane de locuri de muncă (reprezentând 10,4% din numărul total de angajați la nivel mondial), aceste sectoare economice, prin natura activităților pe care le desfășoară, vor avea mai puțin de suferit de pe urma crizei COVID-19. La nivel mondial sunt 136 milioane de angajați în sistemul de sănătate și activități sociale care luptă împotriva virusului, aproximativ 70,4% fiind femei.

Muncitorii informali, se numără printre grupurile cu cel mai mare risc de a-și pierde locul de muncă și veniturile. Prin statutul lor, aceștia nu au contracte de muncă sigure și, prin urmare, nu beneficiază de protecție socială sau a sindicatelor. Acest fenomen este deosebit de răspândit în agricultură și în sectoarele rurale, unde peste 80% dintre angajații sunt informali, precum și totalitatea lucrătorilor familiali (unde femeile sunt suprareprezentate).

Estimările realizate de Organizația Internațională a Muncii (OIM) în luna martie 2020 indicau o creștere semnificativă, atât a **șomajului, cât și a subocupării** ca urmare a pandemiei COVID-19. În 27 martie 2020, Guy Ryder, Directorul General al Organizației Internaționale a Muncii arăta că: “estimările OIM erau că 25 de milioane de oameni ar putea deveni șomeri, ceea ce echivalează cu o pierdere a veniturilor lucrătorilor de până la 3,4 miliarde USD, dar este posibil ca aceste cifre să subestimeze amploarea impactului COVID-19”. Diferitele scenarii realizate pentru cuantificarea impactului COVID 19 asupra evoluției PIB-lui la nivel mondial, au condus și la estimări asupra creșterii șomajului. Au fost realizate trei scenarii:

- în scenariul „optimist”, se consideră o scădere a PIB-ului cu 2%, ar putea conduce la o creștere a numărului de șomeri, în medie, cu 5,3 milioane persoane (cu limită inferioară de 3,5 milioane și cea superioară de 7 milioane);

- în cel „moderat”, scăderea PIB-ului cu 4 pp va genera creșterea numărului de șomeri ce poate varia între 7,7 – 18,3 milioane persoane (cu o medie de 13 milioane persoane). Pentru țările cu venituri mari, este posibil ca numărul de șomeri să crească cu 7,4 milioane persoane;

- în scenariul „pesimist”, se consideră că PIB-ul va scădea cu 8 pp, ceea ce implică pe piața muncii un șomaj foarte mare: o variație între 13 milioane și 36 milioane șomeri.

La mijlocul lunii aprilie 2020, puține țări au prezentat date referitoare la indicatorii pieței forței de muncă care dezvăluiau efectele pandemiei de COVID-19 și a întreruperilor asociate. Estimările realizate de Fondul Monetar Internațional (Perspective economice mondiale, aprilie 2020), asupra evoluției ratei șomajului în diverse țări evidențiază faptul că aceasta, în anul 2020, va fi crescătoare în toate țările selectate. Cele mai mari creșteri vor fi înregistrate în Norvegia (+9,3 pp), Israel (+8,2 pp), Portugalia (+7,4 pp) și Irlanda (7,1 pp) (Tabelul nr. 2.1 din Anexa Cap. II).

În această conjunctură mondială, se preconizează că și **subocuparea** va avea o creștere semnificativă. În acest context, este posibil ca **sărăcia în muncă** să crească semnificativ. Presiunea asupra veniturilor rezultate din scăderea activității economice va afecta cel mai mult acei lucrători aflați deja aproape, sau chiar sub pragul sărăciei. Dacă estimările OIM referitoare la **sărăcii în muncă** în anul 2020, erau de 5,2 milioane persoane (fără COVID-19), în conjunctura actuală, numărul săracilor în muncă poate varia, la nivel mondial, între 14 milioane persoane (în varianta cea mai optimistă) la 35 milioane persoane (în varianta pesimistă).

La nivel mondial, există aproximativ 1,273 miliarde de **tineri** cu vârste cuprinse între 15 și 24 de ani. Dintre aceștia, aproximativ 429 milioane de tineri erau în anul 2019 încadrați pe piața muncii, 68 milioane persoane erau șomeri, 507 milioane tineri erau cuprinși în sistemul de educație și 267 milioane în categoria NEET.

Cu o creștere estimată între 5,3 și 24,7 milioane a numărului de șomeri la nivel mondial datorată pandemiei COVID-19, există o mare probabilitate ca impactul asupra ocupării forței de muncă pentru tineri să fie sever. Aceasta se bazează și pe faptul că numărul șomerilor tineri cu vârsta cuprinsă între 15-24 de ani este deja de trei ori mai mare decât al șomerilor adulți. De asemenea, șocurile legate de COVID-19 pe piața forței de muncă pot avea impact asupra calității locurilor de muncă pentru tineri, fie sub formă de contract de tip "zero ore" fie part-time sau angajare informală etc., aceste forme de angajare fiind mult mai frecvente în rândul tinerilor.

Putem spune că efectele COVID-19 (atât din cauze de natură medicală cât și economice) au determinat pe piața muncii o serie de constrângeri, oportunități și costuri:

➤ **constrângeri:**

- *riscul de infectare la locul de muncă*, a impus măsuri de distanțare socială, cu repercusiuni asupra activității economice, multe societăți optând pentru *suspendarea temporară, reducerea activității sau închiderea temporară a acesteia*;
- *limitarea transporturilor la nivel național și internațional și închiderea granițelor* a afectat, atât libera circulație a forței de muncă, cât și circulația mărfurilor cu excepția transporturilor de produse de strictă necesitate: alimente, medicamente, echipamente sanitare, echipamente de protecție etc. necesare în combaterea pandemiei;
- *vulnerabilizarea companiilor ca urmare a măsurilor de distanțare socială și de izolare a salariaților* a făcut ca multe dintre acestea să apeleze la stat pentru ajutoare financiare care să le permită să-și continue activitatea de îndată ce restricțiile de distanțare vor fi ridicate.

➤ **oportunități:**

- *accelerarea digitizării economiilor*, studiile evidențind o creștere a serviciilor on-line, a desfacerii și promovării produselor prin rețele on-line;
- *creșterea plăților cu cardurile*, ceea ce permite o reducere a evaziunii fiscale;
- *regândirea strategiilor de afaceri în sensul adresării în mai mare măsură nevoilor naționale; reprofilarea liniilor de producție* pentru a răspunde nevoilor specifice acestei perioade, evidențiază primele *acțiuni pentru restructurarea economiilor naționale* care după această criză, nu vor mai fi la fel, datorită unor transformări semnificative în plan economic și social;
- *regândirea strategiilor de securitate națională* în sensul de a stimula la nivel național afaceri care să asigure nevoile primare de hrană și securitate ale populației;
- *susținerea start-upurilor și a inovării*, mai ales în domeniul de interes național: agricultură, industrie alimentară, turism, IT;
- *flexibilizarea cadrului de muncă* prin includerea muncii temporare, a tele-muncii, e-learning, etc., studiile evidențind că aceasta este mai ușor de realizat în domeniile cu calificări înalte (peste 50% în servicii profesionale și de afaceri, activități financiare și informatică (Shierholz și Gould, 2020)) și mult mai dificilă în domeniile tradiționale (agricultură, pescuit, ocupații tradiționale, industrie), unde lucrătorii vor continua să lucreze în afara locuințelor (Ojala și Pyöriä, 2018);

- *oportunitatea de schimbare în învățământ*, în sensul adaptării curriculei, astfel încât elevii, studenții să fie pregătiți pentru a inova, pentru a transforma, pentru a greși fără teamă, digitizarea oferind o plasă de siguranță pentru teama de mâine și adaptarea la un mediu impredictibil. Totuși, numai 60% din profesori au cursuri privind predarea online și utilizarea tehnologiei pentru acest tip de predare, iar 20% consideră că au nevoie urgentă de astfel de cursuri (Broom, 2020).
- **costuri:** datele existente furnizate de diverse organisme internaționale referitoare la eforturile statelor de a face față pandemiei de COVID-19 nu permit evaluarea integrală a costurilor măsurilor adoptate pentru protecția pieței muncii, acestea variind între 4% din PIB în Noua Zeelandă (Robertson, 2020) și 9,7% din PIB în Australia (Writers, 2020.), o detaliere a acestora fiind prezentată în Tabelul nr. 2.2. din Anexa Cap. II.

În România, datele oferite de ministere indică costuri variind între 8103,9 milioane lei indemnizații în urma suspendării activității (OUG nr. 30/2020) și 6042,4 milioane lei transferuri pentru echilibrarea bugetului asigurărilor sociale și 16 mld. lei Programul IMMINVEST ROMÂNIA de sprijinire a întreprinderilor mici și mijlocii pentru relansarea activității, la care se adaugă și alte costuri (200 mil lei schema de ajutor pentru IMM-uri afectate de COVID-19, costuri de repatriere, costuri de carantină, costuri parentale, alocații etc.).

2.2. Măsuri pentru reducerea efectelor negative asupra economiei și a pieței muncii în principal

Analiza comparativă a măsurilor adoptate de diverse țări (ILO, Social Protection Responses to the COVID-19 crisis around the world) pentru diminuarea efectelor pandemiei pe piața muncii evidențiază faptul că, la nivel mondial, în perioada 1 februarie-6 aprilie 2020, 82 de țări au inițiat cel puțin 194 de măsuri de protecție socială ca răspuns la COVID-19. La nivel mondial, circa 38,3% din țări au inițiat astfel de măsuri, un nivel mai ridicat înregistrându-se în America (46,7%), Europa și Asia Centrală (43,1%), comparativ cu numai 37% în Africa, 31,1% în Asia și Pacific și 16,7% în Statele Arabe. Circa 32% dintre măsuri se referă la ajustări de cheltuieli sociale, iar 25% la alocarea de fonduri suplimentare sau introducerea unor noi programe de ajutoare. Alte măsuri (24%) se referă la *modificări în programele de ajutor social existente*, 6% la îmbunătățiri administrative, alte 6% la *introducerea de ajutoare* (subsidies) sau reforma sistemelor de taxare (4%). Sintetic, măsurile sunt prezentate în Tabelele nr. 2.2 și 2.3 din Anexa Cap. II.

Pentru a reduce impactul COVID-19 asupra economiei, multe țări au adoptat pachete de măsuri fiscale care se ridică la peste 2% din PIB în țări ca Australia, Canada, Germania, Noua

Zeelandă, Portugalia, Republica Coreea, Spania, Suedia, UK și SUA. Aceste măsuri vizează suportul acordat afacerilor, în principal, al întreprinderilor mici și mijlocii, ca și măsuri de protecție a indivizilor, gospodăriilor și a persoanelor din grupurile vulnerabile.

O analiză comparativă a măsurilor adoptate de statul român cu alte măsuri fiscale adoptate de diverse țări pe plan mondial în vederea diminuării efectelor COVID-19, indică faptul că România s-a înscris în tendința măsurilor luate de alte state (Tabelul nr. 2.2).

Tabelul nr. 2.2. Comparație privind măsurile de combatere a efectelor COVID -19

Măsuri fiscale	Ponderea țărilor care au adoptat măsuri fiscale în total țări (%)	Se regăsesc în România
<i>Comune pentru alte sectoare, decât cel sanitar, ca răspuns la criza COVID-19</i>		
Plăți persoanelor bolnave	18	da
Plăți pentru ajutorul părinților în timpul închiderii școlilor	11	da
Ajutoare de salarii	32	da
Extinderea asigurării pentru șomaj	23	da
Transferuri țintite către gospodării	29	da
Transferuri sau lichidități pentru susținerea firmelor	36	da
Avansuri pentru refinanțarea firmelor	5	da
Investiții publice	11	da
Suport sectorial	18	nu
Ajutoare pentru energie	7	nu
Garantii pentru IMM-uri	27	da
<i>Măsuri fiscale privind veniturile</i>		
Taxe amânate pentru firme	66,667	da
Taxe amânate pentru gospodării	60,417	da
Amânări pentru diferite plăți sociale	35,417	nu
Pierderi prin transporturi de returnare	4,167	nu
Indexarea alocațiilor	4,167	nu
Reduceri taxe pentru gospodării	31,25	nu
Reduceri taxe pentru firme	20,83	nu
Reduceri de TVA	6,25	nu
Reduceri ale CAS	10,416	nu

Sursa: Prelucrări date Figura 1.14 Fiscal Monitor, *Policies to Support People During the COVID-19, Pandemic*, April 2020, <https://www.imf.org>, p.18 și contribuția autorilor

Pentru ca măsurile adoptate să fie eficiente este necesară includerea în aceste scheme de ajutor și a muncitorilor din economia informală și a migranților. De asemenea, este foarte importantă și *durata acestor ajutoare*, deoarece, o retragere timpurie a lor poate să ducă la recăderea în sărăcie a unei mari părți a populației.

De asemenea, unele măsuri adoptate pot avea mai multe **avantaje**:

- ajută la prevenirea pierderii capitalului uman specific unei firme, care poate fi costisitor pe termen mediu;

- permite protejarea ocupării forței de muncă și a activității economice pe termen scurt, chiar dacă unii dintre lucrătorii care primesc subvenții lucrează doar la capacitate/productivitate redusă;
- reduc presiunile asupra cheltuielilor cu ajutoarele sociale prin prevenirea concedierilor și a cererilor de șomaj sau de ajutor social.

Experții OIM grupează măsurile necesare pentru combaterea efectelor COVID-19 asupra economiei pe 4 piloni: *Stimularea economiei și a ocupării; Susținerea întreprinderilor, a locurilor de muncă și a veniturilor; Protecția salariaților aflați la muncă; Inițierea unor dialoguri pentru găsirea de soluții.* Măsurile de protecție socială (ILO, Social protection responses to the Covid-19 crisis, Country responses in Asia and the Pacific) trebuie să vizeze: accesul eficient al tuturor persoanelor la serviciile de sănătate; sprijinirea locurilor de muncă și securizarea veniturilor celor care au fost afectați de criză; eforturi pentru prevenirea sărăciei, a șomajului formal și informal; asigurarea stabilității economice și sociale și a păcii; activarea unor stabilizatori puternici economic și social.

Pentru diminuarea efectelor pandemiei COVID-19 asupra pieței muncii din România, este necesar, **în viitor**, adoptarea unor măsuri active ale pieței muncii care să asigure:

- i) creșterea gradului de ocupare și a numărului locurilor de muncă prin: accelerarea programului de investiții publice din marea infrastructură; susținerea financiară a firmelor care asigură materiale și echipamente sanitare, dezinfectanți, prin acordarea de granturi sau credite garantate de stat; susținerea firmelor care asigură depozitarea și logistica pentru desfacerea produselor micilor fermieri români prin acordarea de granturi sau credite garantate de stat; stimularea restructurării economiei prin acordarea unor ajutoare fiscale pentru susținerea afacerilor din domenii care asigură securitatea sanitară și alimentară a populației (granturi, credite pentru capital de lucru cu dobânzi garantate de stat, acces mai facil la fondurile europene pentru susținerea întreprinderilor afectate de criză);
- ii) accelerarea introducerii tehnologiilor digitale în administrațiile publice centrale și locale, având în vedere experiența dobândită;
- iii) introducerea tehnologiilor informatice în educație (e-learning) pornind de la experiența acumulată și de la procedurile elaborate de organisme internaționale.

Pandemia de COVID 19 a făcut ca toți angajații la nivel mondial să se confrunte brusc cu schimbări semnificative, atât în familie, cât și în activitatea profesională, cei mai afectați fiind lucrătorii cu salarii mici și fără acces la protecție socială.

OIM și alte organisme internaționale au realizat pe baza datelor disponibile o serie de scenarii pentru a obține și o imagine a impactului COVID-19 asupra pieței muncii. Astfel, în cele trei scenarii de scădere a PIB-ului, cu 2%, 4% și respectiv 8%, numărul șomerilor crește în medie cu 5,3 milioane persoane, 13 milioane persoane și respectiv 24,5 milioane persoane.

Această pandemie este unică sub multe aspecte, dar există încă lecții care pot fi învățate din crizele economice anterioare (criza globală din 2008), precum și din epidemii (gripa aviară și porcină, SARS, MERS, Boala cu virusul Ebola - EVD), care evidențiază rolul central al ocupării forței de muncă, protecției sociale și dialogului social în cadrul politicilor de atenuare și recuperare.

Efectele COVID-19, de natură medicală și economică, ca și șocurile produse de pandemie în economie au determinat o serie de *constrângeri* la nivelul economiei generate de nevoia de protecție a salariaților, dar și de *oportunități* pentru piața muncii. Toate acestea însă presupun *costuri*, care diferă de la o țară la alta, funcție de nivelul de dezvoltare al fiecăreia, de gradul de afectare, dar și de accesul la resurse oferite de organisme internaționale, bănci, alte organizații, persoane juridice și fizice etc.

Pentru reducerea efectelor negative asupra economiei și pieței muncii, în principal, România, ca de altfel un număr foarte mare de state, a apelat la o serie de măsuri specifice acestei perioade, vizând atât conservarea locurilor de muncă, cât și susținerea financiară a persoanelor cărora veniturile le-au fost diminuate datorită pandemiei.

Cap. III. Evaluări ale impactului probabil al pandemiei de COVID-19 asupra mediului de afaceri la nivel sectorial și a lanțurilor de valoare. Priorități și măsuri de susținere

3.1. Estimări privind impactul pandemiei de COVID-19 asupra mediului de afaceri la nivel sectorial și a lanțurilor de valoare la nivel internațional și național

Criza generată de COVID-19 are implicații majore la nivelul sănătății publice și la nivelul economiei. Evident că între cele două paliere sunt intercondiționări reciproce. Fără îndoială urgența imediată și prioritatea zero este sănătatea populației, respectiv salvarea cât mai multor vieți, minimizarea numărului de decese.

Vom aborda în continuare, fără a avea pretenția de a epuiza subiectul (foarte complex de altfel), aspectele economice ale crizei generate de COVID-19 pornind de la înțelegerea naturii șocului care afectează economia pentru a calibra corect măsurile de politici economice necesare.

Extinderea la nivel mondial a crizei induse de noul coronavirus (COVID-19) afectează puternic sistemele naționale de asigurare a sănătății și are un puternic efect asupra economiilor naționale și a economiei globale. Impactul macroeconomic pe termen scurt poate fi identificat în reducerea ofertei (prin scăderea capacităților de producției și dificultățile apărute în canalele de aprovizionare), reducerea și restructurarea cererii (ca urmare a scăderii veniturilor și modificărilor în comportamentul de consum). Sectorial, criza afectează puternic anumite segmente ale serviciilor de piață (turism, hoteluri, restaurante, servicii culturale) și, printr-un efect de contagiune, industria, construcțiile și serviciile publice. De asemenea, este posibil să apară efecte sociale conjuncturale (creșterea natalității, creșterea infracționalității și a conflictelor sociale ș.a.). Evoluțiile negative naționale sunt accentuate de sincronizarea internațională a șocurilor, care are ca efect blocarea unor canale de aprovizionare, migrația inversă, dificultăți în intrarea de capital străin, sau chiar inversarea fluxurilor de capital ș.a. (Tabelul nr. 3.1 din Anexa Cap. III).

Într-o primă fază asistăm la o reducere amplă a ofertei. Sunt specialiști care fac analogii cu situația economiei în timp de război (COVID-19 reprezintă cel mai mare test pentru umanitate de la cel de-al Doilea Război Mondial, potrivit Națiunilor Unite), dar trebuie să fim atenți și la diferențe. În război spre exemplu, oferta este redusă de distrugerea infrastructurii și de pierderea forței de muncă. În cazul crizei declanșate de COVID-19, oferta din economie scade deliberat prin măsurile implementate cu scopul de a reduce extinderea virusului. Pe cale de consecință, în faza a doua, se manifestă și efectul de reducere a cererii ca urmare a reducerii veniturilor populației (în cazul celor care și-au pierdut locul de muncă sau le-au scăzut veniturile ca urmare

a închiderii de companii sau reducerii de activitate) și creșterii economisirii (în special din motive de precauție în condiții de incertitudine majoră, dar și din absența unor oportunități alternative în situație de izolare).

Criza indusă de COVID-19 reprezintă un șoc care se propagă în sus și în jos în lanțurile de valoare globale și regionale. Distanțarea socială impusă, împreună cu incertitudinea unui fenomen, încă în plină desfășurare, provoacă o scădere semnificativă a cererii de mărfuri, în timp ce lanțurile de valoare devin purtătoare a acestui șoc economic, în special în țările furnizoare de bunuri și servicii. În ceea ce privește oferta, există deja întreruperi semnificative ale lanțurilor de valoare cauzate de autoizolare, închiderea temporară sau permanentă a activității unor furnizori și introducerea unor controale mai restrictive la frontieră. Întreruperile apărute în sectorul logistic au dus la întreruperi în furnizarea de bunuri către mai multe țări. Perturbarea canalelor de transport obișnuite duce la o creștere a cererii pentru categoriile de transport adaptate noilor constrângeri (eventual transport aerian de marfă).

În țări afectate de măsuri de suspendare, recomandată sau obligatorie, a activităților economice, ca urmare a pandemiei de COVID-19, își desfășurau activitatea și locuiau, la data de 22 aprilie 2020⁴, 81% dintre angajatori și 66% dintre lucrătorii pe cont propriu. IMM-urile și lucrătorii pe cont propriu din aceste țări dispun de mijloace financiare reduse și prin urmare vor rezista cu greu în condițiile crizei economico-sociale ce va urma ieșirii din criza sanitară. Redeschiderea economiilor va fi lentă, graduală și caracterizată de incertitudine. Configurația mediului de afaceri trebuie regândită în contextul nou creat de această pandemie. Impactul COVID-19 asupra evoluției economiei va fi resimțit o perioadă mai lungă de timp pentru acele sectoare aflate în prima linie a restricțiilor impuse de starea de urgență sanitară. Reîntoarcerea la activitatea economică presupune transformări structurale profunde, atât din punct de vedere financiar, social și de mediu, cât și din punct de vedere al siguranței sanitare și alimentare a populației.

Oameni de știință (precum directorul Institutului Max Planck pentru Istoria Științei), preocupați de găsirea unor soluții concertate pentru atenuarea crizei determinate de COVID-19, recomandă reconstrucția verde post-virus. În timp ce modelele de afaceri care susțin trecerea la o economie verde/circulară vor varia în funcție de produsul sau serviciul în cauză, abordarea esențială în mediul de afaceri ar trebui să se refere la diferențierea dintre crearea valorii prin

⁴ ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Third edition, Updated estimates and analysis, 29 April 2020

extracție și consum față de cea creată prin regenerare și restaurare. Extinderea duratei de viață a unui produs se poate realiza prin proiectarea pentru durabilitate; dar pentru a debloca cu adevărat o valoare mai mare, aceste strategii de proiectare ar trebui să fie combinate cu alte inovații de model de afaceri legate de întreținere, reparații, standardizarea pieselor, dezasamblare, recondiționare și reconstrucție.

Prin urmare, este nevoie urgentă de o regândire fundamentală a sistemelor industriale, bazată pe acțiune colectivă și colaborare fără precedent între producători, comercianți cu amănuntul și guverne. Când vine vorba de bunuri materiale precum materiale plastice, textile sau produse alimentare, lanțurile de valori întregi trebuie să fie aliniate în jurul unei viziuni comune. Angajamente la nivel înalt, stimulente adecvate și acțiuni sunt necesare din partea tuturor celor care sunt implicați în modul în care bunurile materialele circulă printr-o economie. Cu atât mai mult, în condițiile pandemiei, s-a dovedit necesară vizibilitatea și studierea lanțului de valoare adăugată, dar și luarea unor decizii comerciale adecvate pe viitor, privind diversitatea surselor de aprovizionare (Sean Doherty, Kimberley Botwright, 2020). Distanțarea socială impusă împreună cu incertitudinea unui fenomen, încă în plină desfășurare, provoacă o scădere semnificativă a cererii de mărfuri, în timp ce lanțurile de valoare devin purtătoare a acestui șoc economic în special în țările furnizoare de bunuri și servicii. Lanțurile de aprovizionare reprezintă sistemul circulator al economiei globale, oferind acces la bunurile și serviciile de care este nevoie pentru a sprijini comerțul și a susține viața.

După instalarea epidemiei de Covid-19 în România și instituirea stării de urgență și a măsurilor de carantinare/izolare, economia României s-a contractat, cu diferențe sectoriale importante, determinate de aplicarea prevederilor ordonanțelor guvernamentale și militare.

Institutul Național de Statistică a realizat o *cercetare statistică* în rândul managerilor întreprinderilor din *industria prelucrătoare, construcții, comerțul cu amănuntul și servicii* cu privire la percepția acestora privind perspectiva evoluției activității întreprinderilor în lunile martie-aprilie 2020⁵. Conform acestei cercetări se estima o *reducere a cifrei de afaceri* cu 32% în luna martie 2020 și cu 40% în luna aprilie 2020 comparativ cu aceleași luni din anul 2019⁶.

Impactul epidemiei de COVID-19 asupra volumului de activitate al *industriei prelucrătoare* crește odată cu extinderea orizontului de timp. Incertitudinea este trăsătura principală a estimărilor

⁵ Evaluarea impactului COVID-19 asupra mediului economic în lunile martie și aprilie 2020, INS, Comunicat de presă Nr. 104/ 15 aprilie 2020, www.insse.ro.

⁶ Preluare din Evaluarea impactului COVID – 19 asupra mediului economic în lunile martie și aprilie 2020, INS, *Comunicat de presă* Nr. 104/ 15 aprilie 2020, www.insse.ro.

privind volumul de activitate în industria prelucrătoare, deoarece ponderea firmelor care nu pot estima direcția viitoare spre care se îndreaptă activitatea s-a majorat, de la 24,5% în martie 2020, la 40,1% în aprilie 2020. *Sectorul transporturilor și depozitării* reprezintă un sector grav afectat de incertitudinile legate de impactul epidemiei de COVID-19 asupra volumului de activitate, ponderea agenților economici din acest sector care nu puteau face estimări privind evoluția volumului de activitate s-a majorat de la 25,9 % în martie, la 40,1% în aprilie 2020. Volumul de activitate din *sectorul construcțiilor*, este determinat pe de o parte, de incertitudinea evoluției afacerilor care crește odată cu extinderea orizontului de timp și, pe de altă parte, de creșterea ponderii afacerilor care sunt afectate de restrângerea cu mai mult de 25% din volumul activității sau închiderea acestora. În cazul *comerțului cu amănuntul* impactul epidemiei de COVID-19 asupra volumului de activitate este la un nivel apropiat mediei pe economie, deși cercetarea statistică a fost efectuată înainte de deciziile privind închiderea unor unități comerciale, altele decât cele alimentare sau farmacii. În *sectorul hoteluri și restaurante* impactul epidemiei de COVID-19 este dominat de aceeași incertitudine în estimarea evoluției viitoare și de previziunea cu privire la închiderea totală a activității. Închiderea totală HORECA a dezechilibrat puternic industria alimentară, prin scăderea drastică a cererii de bunuri alimentare.

Unul dintre cele mai afectate sectoare este cel al **serviciilor turistice**. Printre studiile care analizează impactul epidemiilor majore asupra turismului poate fi menționat Joo et al. (2019a și 2019b), care încearcă să determine impactul MERS-CoV (Middle East Respiratory Syndrome Coronavirus) asupra sectoarelor de servicii turistice (inclusiv HoReCa) din Coreea de Sud, în anul 2015 (între 20 mai – data confirmării primului caz de infectare și 23 decembrie – data anunțului oficial al încheierii acestei epidemii). Pierderile din sectorul turistic au fost estimate prin înmulțirea cheltuielilor medii pe turist cu diferențele lunare dintre numărul prevăzut și numărul real de turiști sosiți din străinătate. Aceste pierderi au fost apoi alocate pe sectoare (hoteluri, restaurante, transport...).

Studiul - *Scenarii de evoluție a valorii adăugate brute în activități turistice*⁷ realizează, pornind de la sursa amintită anterior, o estimare preliminară a efectelor crizei COVID-19 asupra dinamicii activităților turistice din România, în 2020, sub forma a două scenarii: Scenariul S1 - cvasi-blocaj al activităților din domeniul turismului **timp de trei luni** (începând cu a doua jumătate a lunii martie) și respectiv Scenariul S2 - **extinderea blocajului la patru luni**. Efectele

⁷ Autor, Julia Dorin, 2020, în curs de publicare

sunt urmărite prin prisma indicelui de utilizare a capacității de cazare turistică și a cheltuielilor salariale și apoi sunt sintetizate în analiza dinamicii valorii adăugate brute în activitățile turistice (Tabelul nr. 3.2., Anexa Cap. III). În S1 valoarea adăugată brută din turism va scădea în 2020 cu aproximativ 30%, față de 2019, iar în S2 cu 37%. **Extinderea crizei peste 4 luni** va face ca blocarea activităților turistice să se suprapună peste perioada de vârf sezonier, ceea ce va duce la scăderea cu 41.3% a valorii adăugate brute din turism, față de valoarea înregistrată în 2019.

În ceea ce privește evaluarea impactului crizei în **domeniul IT și al activităților conexe sau care utilizează mediul online**, datele existente până acum nu permit elaborarea unei predicții cantitative. În absența unor date cu elemente de similaritate, așa cum este calculul contabil de impact la nivel național realizat de către Consiliul Fiscal, care să permită utilizarea unor modele matematice de predicție, neavând o metodologie de studiu și în absența datelor statistice, am folosit o metodă de investigare directă a unor domenii. Sistematizarea observațiilor și documentarea realizată în această perioadă ne permite prezentarea unor concluzii, care se pot constitui într-un set de recomandări privind evoluția domeniului: (i) Inițierea și realizarea unui program de Investiții masive și imediate în infrastructura de comunicație IT, prin magistrale de fibră optică; (ii) Acordarea de facilități speciale pentru administratorii de rețele de comunicare prin Internet; (iii) Reglementarea interconectării operatorilor care să fie obligați să dețină porți de comunicare (gateway) între ei; (iv) Eliminarea vulnerabilităților legate de externalizarea unor servicii vitale, cum sunt cele de poștă electronică; (v) Supravegherea activităților de tip “blacklist”, care pot bloca transmiterea mesajelor e-mail nejustificat; (vi) Eliminarea treptată a soluțiilor IT de proprietate în favoarea soluțiilor open source; (vii) Crearea unui sistem public și gratuit de semnătură electronică; (viii) Înăsprirea substanțială a pedepselor pentru infracțiuni informatice.

Gestionarea lanțurilor de aprovizionare se schimbă radical ca urmare a digitalizării, a utilizării datelor mari și a inteligenței artificiale (tehnologia blockchain și Internet of Things vor avea, de asemenea, un impact transformator). Imprimarea 3D este una dintre cele mai promițătoare tehnologii pentru ca micile companii să se adapteze la incertitudinile legate de aprovizionare. Blockchain-ul ar provoca o „schimbare tectonică” în sectorul logisticii, lanțului de aprovizionare și transport - și această schimbare ar putea fi chiar maximizată în continuare, dacă un sistem deschis și standardizat este dezvoltat pentru aplicații în lanțul de aprovizionare legate de blockchain. Analiza datelor mari, care implică detectarea tiparelor utile în seturi de date masive, este posibilă prin proliferarea senzorilor și dispozitivelor de urmărire și îmbunătățește

eficiența operațională, stimulând noile modele de afaceri. Între timp, cloud computing a permis gestionarea mai eficientă a inventarului și redirecționarea dinamică a loturilor sau trecerea la moduri de transport alternative la scurt timp. Acesta permite, de asemenea, schimbul de informații în timp real, care ajută companiile să colaboreze. Pentru a-și proteja marjele și cota de piață, expeditorii tradiționali adoptă digitalizarea. Inovațiile în depozitare, cum ar fi robotizarea (automatizarea) și utilizarea realității augmentate, cresc viteza, eficiența și acuratețea operațiunilor de ridicare a comenzilor. În prezent, mulți producători mici se bazează pe depozitele Amazon pentru a le păstra stocul. Dar alte companii precum Flexe oferă spații de depozitare pe termen scurt pentru a servi companiile care au nevoie de mai multă flexibilitate în stocare decât le poate oferi Amazon (Schmalz și Chopra).

La nivelul mediului de afaceri, impactul total estimat al epidemiei de Covid-19 ar putea fi **relativ mare**⁸ pentru peste 33% din *numărul total de întreprinderi active*, **mediu-mare** pentru aproape 43% dintre acestea, **relativ mediu** pentru aproape 14%, redus-mediu pentru 4% și **relativ redus** doar pentru cu puțin peste 6% dintre întreprinderile active.

Folosind aceeași tipologie de clasificare am realizat o estimare a impactului epidemiei de Covid-19 asupra întreprinderilor active din România, pe sectoare/subsectoare de activitate economică conform clasificării CAEN Rev. 2., la nivel de grupe (procent din numărul total de întreprinderi -%-), estimare prezentată în Tabelul nr. 3.3 din Anexa Cap. III.

În 2019, primii trei exportatori din România au fost din industria auto (Dacia, Ford și Daimler), iar în 2020 se preconizează că industria farmaceutică din România va înregistra afaceri record. În aceste condiții apreciem că este de interes discutarea impactului probabil al pandemiei de COVID-19 asupra acestor două sectoare puternic dependente de evoluția lanțurilor de valoare naționale și mai ales internaționale.

Industria auto⁹ este o componentă esențială a economiilor globale, cu interconexiuni extinse cu industria din amonte (de exemplu, oțel, produse chimice, textile) și din aval (de exemplu, reparații, servicii de mobilitate). Ocuparea forței de muncă în industria auto este de aproape 14 milioane în Europa, 8 milioane în SUA și aproximativ 5 milioane în China. Cifra de afaceri obținută de industria auto depășește 7% din PIB-ul UE, 3-3,5% din PIB-ul total din SUA

⁸ Conform clasificării propuse de *ILO Monitor: COVID-19 and the world of work*. Third edition, Updated estimates and analysis, 29 April 2020.

⁹ Prof. Ferdinand Dudenhoeffer, directorul Centrului de cercetare auto din Germania, estimează că „piața automobilelor din Europa de Vest va avea nevoie de aproximativ 10 ani pentru a atinge din nou dimensiunea anului 2019”.

și 10% în China. România, cu 185.000 de locuri de muncă în industria auto, ocupă locul cinci între țările din UE și locul doi ca pondere (15,3%) a locurilor de muncă directe în industria auto.

Pandemia pune multă presiune asupra acestei industrii, înregistrându-se întreruperi de aprovizionare și producție, un șoc al cererii și o recuperare incertă din cauza reglementărilor de urgență. Pierderile de producție, timpul de oprire (zile lucrătoare) și numărul de angajați afectați în statele din UE sunt prezentate în Tabelul nr.3.4 din Anexa Cap. III.

În ceea ce privește **industria farmaceutică** din România, analiștii de la KeysFin estimează că va înregistra afaceri record în 2020, în contextul cererii crescute de medicamente și echipamente sanitare, generate de pandemie. Ritmul de creștere se va dubla în acest an, iar cifra de afaceri generată de întreg lanțul de producție și distribuție va ajunge la aproximativ 68 de miliarde de lei, un maxim istoric pentru piața locală. Totodată, se preconizează că industria farma locală, alături de retailul alimentar, sănătate și asistență socială, IT&C, agricultura (dependentă însă de condițiile meteo), distribuitorii de energie și gaze și cei de apă și salubritate, va fi relativ puțin afectată de pandemie (ZiarMM).

Reducerea dramatică a exporturilor Chinei după izbucnirea pandemiei COVID-19 asupra funcționării lanțurilor valorice globale a încurajat profesioniștii din lanțul de aprovizionare să caute sisteme mai solide de monitorizare a furnizorilor, care ar putea ajuta la crearea unei capacități sporite de adaptare la șocurile induse de criză. În lumea corporativă, gestionarea riscurilor în lanțul de aprovizionare este prioritară. Auditul de risc și planificarea continuității afacerilor sunt acum răspândite, în special în rândul companiilor mai mari. În unele țări, companiile comerciale tranzacționate public au obligația de reglementare, de monitorizare și raportare a riscurilor de afaceri. Cu toate acestea, riscul strategic nu este întotdeauna abordat în mod adecvat la nivel operațional, existând puține dovezi că, majoritatea companiilor au putut influența efectiv pe termen lung, reducerea vulnerabilității lanțurilor lor de aprovizionare. În concluzie, frecvența și severitatea întreruperilor lanțului de aprovizionare cresc constant. Soluțiile, care ar putea atenua efectele întreruperii aprovizionării din unele lanțuri de valoare, preocupă tot mai mult specialiștii din domeniu, mai ales în condițiile declanșării pandemiei cu COVID-19. Dintre aceștia, ne vom referi la Doherty și Botwright (2020) care menționează printre soluții: cuantificarea riscurilor, planificarea prin scenarii, schimbul de date (data sharing), rețelele de încredere (trusted networks) și aportul la legislație al mai multor părți interesate (multi-stakeholder). Un element critic pentru reziliența lanțului de aprovizionare este informația.

Patru dintre primele cinci vulnerabilități ale lanțului de aprovizionare global se referă la vizibilitatea de-a lungul rețelelor lungi de aprovizionare.

Într-o primă etapă măsurile severe de izolare, măsurile de distanțare socială, oprirea activităților neesențiale și de divertisment și închiderea școlilor s-au dovedit esențiale în salvarea unor vieți și „aplatizarea curbei” infecțiilor, precum și în prevenirea depășirii capacității sistemelor de asistență medicală. Într-o astfel de situație factorii politici s-au confruntat cu compromisuri dificile între beneficiile pentru sănătate ale acestor politici și costurile lor economice. Provocarea, în aceste momente de vulnerabilitate crescută a sistemului economic, a vizat minimizarea costurilor economice ale acestei pandemii și asigurarea protecției celor mai vulnerabili. Revenirea economiei, chiar dacă este indicat să fie graduală trebuie, în același timp, să fie rapidă pentru a nu prelungi recesiunea.

Pandemia de COVID-19 a evidențiat că pot exista și beneficii pe termen lung generate de schimbările comportamentale din stilul de viață al populației: firmele solicită angajaților schimbarea modului de lucru: teleducă/munca la domiciliu; la nivelul educației are loc înlocuirea metodelor de predare clasice cu predarea online; crește folosirea platformelor digitale pentru cumpărături și operațiuni bancare etc. Cumulat, aceste acțiuni susțin și facilitează inovarea și creșterea de productivitate pe termen lung.

3. 2. Măsuri propuse de alte state și posibile soluții pentru România

ILO (International Labour Organization) și-a prezentat viziunea în ceea ce privește sprijinul imediat pentru întreprinderi și angajați, centrat pe patru piloni de politici și măsuri (Tabelul nr. 3.1) astfel încât cele mai afectate întreprinderi și angajați, să poată face față consecințelor economice și sociale ale perioadelor de izolare/carantinare.

Tabelul nr. 3.1.- Politici și măsuri în sprijinul întreprinderilor și angajaților

Pilonul 1. Stimularea economiei și ocupării	Pilonul 2. Susținerea întreprinderilor, locurilor de muncă și veniturilor
Politici fiscale active	Extinderea protecției sociale pentru toți
Politici monetare flexibile	Implementarea măsurilor de păstrare a locurilor de muncă și angajaților
Creditare și sprijin financiar pentru anumite sectoare, inclusiv pentru sectorul sănătății	Furnizarea de scutiri fiscal/de impozite și de alte tipuri pentru întreprinderi
Pilonul 3. Protejarea angajaților la locul de muncă	Pilonul 4. Sprijinul pe dialogul social pentru găsirea de soluții
Consolidarea măsurilor sanitare și de sănătate publică	Întărirea capacității și rezilienței organizațiilor patronale și ale lucrătorilor
Adaptarea aranjamentelor privind munca (d. ex. teleducă)	Întărirea capacităților guvernamentale

Prevenirea discriminării și excluderii (pe orice bază, inclusiv sanitară/de sănătate)	Întărirea dialogului social, negocierii colective și instituțiilor și proceselor din domeniul relațiilor de muncă
Furnizarea de acces la serviciile de sănătate pentru toți	
Extinderea accesului la concedii plătite	

Sursa: preluare din ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Third edition, Updated estimates and analysis, 29 April 2020

Fondul Monetar Internațional (FMI)¹⁰ a publicat pe 20 aprilie 2020 un set de recomandări care vizează : (i) planificarea și punerea în aplicare a măsurilor prioritare; (ii) gestionarea continuă a impactului COVID-19 și pregătirea revenirii la ”normal”.

Măsurile propuse amintite anterior s-au regăsit, într-o formă sau alta, în statele Uniunii Europene și bineînțeles și în țara noastră, fiecare stat adaptând setul de măsuri de susținere a mediului de afaceri, în general și a unor sectoare de activitate, în special, în funcție de specificitatea fenomenelor și proceselor declanșate de criza de pandemie coronavirus în fiecare țară.

Întrucât IMM-urile sunt principalele motoare ale creșterii economice în statele UE, importante și necesare pentru susținerea și dezvoltarea acestora în perioada post-criză de pandemie coronavirus sunt și programele speciale pentru IMM-uri, respectiv actualele instrumente de politică de la nivelul UE: Competitivitate pentru IMM-uri – COSME; Fondurile de coeziune și regionale – FEDR; Fonduri sociale – FSE; Programul Cadru pentru Cercetare și Inovare; Programul pentru mediu și acțiuni climatice (LIFE).

Firmele mici și mijlocii, precum și microîntreprinderile din țara noastră care vor accesa linii de credite și împrumuturi pentru investiții cu garanții de stat vor beneficia de granturi pentru plata dobânzilor și comisioanelor de administrare și risc pe următorii 1-3 ani în limita a 800.000 de euro pentru fiecare întreprindere prin Programul - IMM INVEST ROMÂNIA (adoptat prin OUG nr. 42/2020 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 110/2017). Bugetul schemei de ajutor de stat este de 781 milioane lei (161 milioane euro), iar plafonul maxim de garantare este de 15 miliarde lei, echivalentul în lei a 3,1 miliarde euro. Durata maximă a finanțărilor este de 6 ani în cazul *creditelor pentru investiții* și de 3 ani în cazul *creditelor/liniilor de credit pentru capital de lucru*.

Replicarea experiențelor europene la nivel național ar putea reprezenta o soluție pentru depășirea efectelor determinate de pandemia COVID-19 în România. Vom prezenta în acest

¹⁰ Fondul Monetar Internațional, ”Policy responses to COVID19”, Disponibil online la adresa <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#R>.

sens, câteva dintre aspectele discutate la Webinar-ul¹¹ “The COVID-19 cluster response; Solutions for dealing with ecosystem supply chain disruptions”, organizat în data de 28 aprilie a.c. de către Comisia Europeană în colaborare cu European Cluster Alliance (ECA) și European Cluster Cooperation Platform (ECCP). Concluziile acestei manifestări online sunt semnificative, întrucât cei aproximativ 250 de participanți au acoperit ca reprezentativitate actorii principali din economiile europene, respectiv: manageri de cluster din diferite sectoare, factori de decizie și alți actori din ecosistemele industriale, care se ocupă, de exemplu, cu aspecte privind sănătatea și achizițiile. A reieșit în mod clar necesitatea cooperării, a schimbului activ de cunoștințe, pentru evitarea sau soluționarea întreruperilor lanțului de aprovizionare. Astfel, se încurajează implicarea tuturor actorilor și a comunităților cheie relevante din ecosistemele industriale, inclusiv din economia socială, prioritizarea eforturilor și a finanțării diverselor acțiuni.

Menționăm totodată necesitatea flexibilizării lanțurilor de valoare în funcție de etapele pandemiei, reducerea dependenței față de furnizorii din China, popularizarea și explicarea pe înțelesul tuturor a posibilităților de finanțare regionale și naționale a efectelor pandemiei asupra mediului de afaceri și cartografierea competențelor industriale pentru a echilibra nevoile companiilor și a depăși criza determinată de pandemia COVID-19.

Menționăm că mediul de afaceri din țara noastră este ținut la curent cu aceste inițiative, prin intermediul Asociației Clusterelor din România – CLUSTERO.

¹¹ La acest Webinar au participat și cercetători ai Departamentului Dezvoltarea Regională din IPE.

Cap. IV. Evaluări ale impactului COVID-19 din perspectiva cursului de schimb și comerțului internațional. Măsuri de politici publice

4.1. Impactul globalizării asupra creșterii economice. Evidențe diferențiate din Uniunea Europeană și impactul covid-19

Scopul acestui studiu este de a analiza impactul globalizării asupra creșterii economice în Uniunea Europeană (UE) și a diferențelor de impact dintre țări și grupele de țări din UE. Analiza noastră utilizează baza de date Eurostat aferentă perioadei 2008-2019, incluzând cele 28 țări UE care sunt examinate folosind metoda regresiei de tip panel cu coeficienți ficși și variabili. Pornind de la valabilitatea datelor în Eurostat, globalizarea este analizată considerând variabilele: importuri, exporturi, investiții străine directe (ISD), emigrație și imigrație, angajabilitatea și valoarea adăugată în companiile cu capital străin. Chiar dacă studiul empiric nu surprinde perioada crizei Covid-19, rezultatele acestuia permit factorilor de decizie din România să identifice punctele slabe ale ancorării României în procesul de globalizare și să corecteze efectele adverse prin politici susținute post-criză, care vor permite adaptarea la un nou context internațional, recent caracterizat ca fiind un proces de de-globalizare.

Criza Covid-19 este abordată în acest studiu ca unul dintre efectele adverse ale globalizării, care a apărut într-un moment situat pe panta descendentă a acestui proces, adică într-o fază asimilată de mulți autori drept o fază de de-globalizare, caracterizată prin intensificarea măsurilor protecționiste la nivel mondial. Studiul conține: (1) Secțiune teoretică cu privire la sfera conceptuală, indicatorii, evoluția globalizării, și relația cu criza Covid-19, (2) Analiză descriptivă a relației dintre indicatorii globalizării și creșterea economică în UE, (3) Studiul empiric al impactului diferențiat al globalizării asupra țărilor UE, și (4) Implicații pentru buna gestionarea a crizei Covid-19 în România.

Ultimele decenii au marcat o adâncire a procesului globalizării, reflectat de creșterea interdependențelor comerciale, economice, și financiare dintre țări, de intensificarea activității organizațiilor internaționale, și de extinderea activității off-shore. Cu toate acestea, Organizația Mondială a Comerțului consemnează creșterea măsurilor protecționiste adoptate la nivel mondial începând cu anul 2009, care au afectat 7.5% din importurile lumii. În contextul actual al crizei COVID19 o serie de scenarii pot deturna pe termen scurt, mediu sau lung dinamica globalizării, precum:

- Adoptarea de politici protecționiste de către țările lumii, inclusiv direcționarea companiilor spre relocarea facilităților de producție în țară/ regiune, pentru a scădea dependența de furnizorii străini;

- Creșterea procesului de regionalizare, situație în care UE ar reloca o mare parte din operațiunile/ activitățile sale în Europa de Est, în dorința de protecție a securității și suveranității economice;
- Revenirea după criza COVID19 în formă de V la situația economică globală de dinainte de criză, ceea ce ar însemna printre altele continuarea extinderii piețelor și activităților spre Asia, și un câmp de operațiuni tot mai amplu pentru companiile multinaționale.

De-globalizarea s-a activat puternic începând cu luna martie 2020, în contextul măsurilor protecționiste adoptate de o serie de guverne la începutul crizei COVID-19. În fața crizei globale a coronavirusului, țările au oferit răspunsuri și soluții în plan național, ceea ce a demonstrat fragilitatea organizațiilor și instituțiilor internaționale, dar și lipsa de cooperare și acțiuni colaborative, ceea ce ar fi fost impetuos necesare mai ales în spațiul UE. Cu toate acestea, considerăm că procesul de globalizare este ireversibil, din considerentele care stau la baza mobilității factorilor de producție. Mesajul nostru este că în contextul globalizării care își va continua trendul independent de crizele și efectele nedorite, România trebuie să gestioneze singură cât mai bine efectele adverse în spațiul național, dat fiind faptul că soluțiile globale sau adoptate la nivelul UE apar și vor apărea mereu cu întârziere sau deloc.

Rezultatele studiului nostru cantitativ arată că efectul pozitiv al angajării în întreprinderile cu capital străin asupra creșterii economice este mult mai puternic în țările UE-11¹² decât în UE-17, în timp ce efectul negativ al valorii adăugate obținute în aceste întreprinderi prevalează doar în cazul țărilor UE-11. În UE-11 nu doar forța de muncă ieftină, dar și procesul privatizării favorabil marilor companii multinaționale, au reprezentat factori de atracție pentru aceste companii. Efectul negativ se poate explica prin costul de oportunitate aferent desfășurării activității multinaționalelor, care participă în majoritatea cazurilor în structuri de concurență de tip oligopol. Acest cost constă de fapt în eliminarea parțială de pe piață a companiilor locale mici, în externalizarea profiturilor și activităților de CDI, și în diminuarea masei impozabile, cu impact final asupra creșterii din țara gazdă. Emigrația și imigrația au impact diferit asupra creșterii în UE-11 și UE-17. Emigrația contribuie la creștere economică în UE-11, însă are efect contrar atât în UE-17, cât și la nivelul întregii UE-28. La nivelul UE, comerțul cu produse de înaltă tehnologie este favorabil creșterii economice. Efectul accelerării creșterii consumului

¹² UE-11 – Cehia, Polonia, Ungaria, Slovenia, Slovacia, Letonia, Lituania, Estonia, Bulgaria, România și Croația. Restul țărilor UE au fost grupate în UE-17, împreună totalizând 28 țări.

guvernamental asupra creșterii economice este în general negativ, mai puțin în România, iar creșterea investițiilor străine directe are efecte pozitive asupra creșterii economice în marea majoritate a țărilor. Modelul de regresie cu coeficienți variabili arată că în cazul României creșterea procentului de angajați în companiile cu capital străin descurajează ISD, probabil datorită penuriei de forță de muncă în zonele de localizare ale acestora, însă așa cum este de așteptat, o valoare adăugată ridicată obținută în aceste companii este de natură să atragă ISD.

Conform studiului nostru, efectele globalizării asupra creșterii economice sunt mixte, diferite între grupul UE-11 și UE-17 și diferite ca amploare în cadrul acestor grupuri, ceea ce sugerează că politici comune ale UE nu pot fi 100% eficiente în surmontarea efectelor adverse ale globalizării. Pandemia COVID-19 a arătat nu doar că intensificarea procesului de globalizare antrenează periodic efecte neașteptate și tot mai puternice asupra tuturor statelor lumii, dar și lipsa de acțiune concertată a UE pe termen scurt. Participarea României la UE nu doar că nu reprezintă o umbrelă de protecție în perioadă de criză globală, dar, o eventuală acțiune concertată UE ar trebui să impună măsuri diferite pentru UE-11 și UE-17.

Printre măsurile de politică publică propuse de noi ca urmare a analizei informațiilor de actualitate, a recenziei literaturii de specialitate, și a studiului cantitativ se numără: scăderea dependențelor de marile lanțuri de furnizori din piața globală, limitarea migrației spre vest și investirea în capitalul uman, stimularea antreprenoriatului și susținerea micilor afaceri, dezvoltarea producției naționale și limitarea dependenței de importuri, accelerarea procesului de digitalizare, și stimularea producției de înaltă tehnologie.

4.2. Oportunități/constrângeri/costuri privind cursul de schimb estimate pe baza evoluției contextului național și internațional generată de pandemia COVID-19

Stabilitatea cursului de schimb este unul dintre criteriile de convergență pentru aderarea la zona euro ce trebuie îndeplinite de România. Ca participant la Mecanismul Cursului de Schimb II (ERM II), țara noastră nu trebuie să aibă abateri semnificative de la cursul de schimb central cel puțin doi ani, fără să se realizeze devalorizarea cursului central bilateral al monedei naționale față de euro. În acest context, rata de schimb trebuie monitorizată și, dacă este cazul, să se ia măsuri astfel încât șocurile economice determinate de COVID-19 să nu afecteze stabilitatea cursului de schimb.

În privința evoluției ulterioare a cursului ratei de schimb euro/leu, analiștii economici anticipează continuarea deprecierii monedei naționale, însă în ceea ce privește magnitudinea

acestei depreciere, opiniile sunt diferite. Unii analiști economici consideră că deprecierea leului va fi controlată de BNR, astfel încât la sfârșitul anului un euro nu va ajunge la pragul de 5 lei, valoarea previzionată pentru 2020 fiind în intervalul 4,83-4,85 lei. Comisia Națională de Strategie și Prognoză a previzionat un curs de schimb mediu de 4,84 lei pentru un euro în anul 2020, prognoza fiind publicată în aprilie 2020. Pe de altă parte, sondajul lunar al CFA indică o înrăutățire mai acută a situației macroeconomice în România. Apreciind impactul economic al acestei epidemii, 48% din respondenți consideră că efectele negative se vor resimți până la sfârșitul anului 2020, când cursul de schimb euro/leu poate ajunge la pragul de 5 lei. În acest context, mulți dintre investitorii de la nivel internațional au început să aleagă active mai sigure, cum ar fi aurul, care a înregistrat în această perioadă prețul maxim din ultimii 7 ani.

Flexibilitatea regimului de curs de schimb cu flotare controlată a permis României progrese mai rapide în direcția convergenței reale, deoarece au fost absorbite șocurile neașteptate ce puteau frâna creșterea economică. Totuși, excesul de flexibilitate, ca și cel de rigiditate nu pot fi o soluție în limitarea impactului negativ al COVID-19 asupra cursului de schimb, controlul BNR asupra cursului de schimb fiind unul limitat.

În acest studiu, s-a analizat impactul noului coronavirus asupra cursului de schimb în România, Polonia, Ungaria și Cehia folosind metode de extrapolare (modele VEC (modele corectoare de erori- vector error correction), modele panel), dar și metode neparametrice (regresii ridge generalizate estimate într-un cadru Bayesian), realizând comparații între aceste țări. S-au selectat în analiză aceste țări state, întrucât practică țintirea directă a inflației și au o abordare similară privind trecerea la zona euro. Pentru aceste țări este importantă rezolvarea problemelor structurale înainte de accelerarea demersurilor pentru trecerea cu succes la moneda euro. Niciuna dintre acestea țări nu a luat măsuri privind cursul de schimb și balanța de plăți pentru a limita eventualele consecințe economice ale coronavirusului.

În perioada 26 februarie 2020-30 aprilie 2020, cursul de schimb a înregistrat o ușoară tendință de creștere în România. La 30 aprilie 2020, cursul de schimb a fost cu aproape 0,72% mai mare decât la începutul perioadei. Nivelul maxim al acestui indicator (4,8448 lei/euro) a fost înregistrat la 17 martie 2020, iar nivelul minim (4,8057 lei/euro) la 4 martie 2020, însă aceste valori nu sunt asociate cu valorile maxime, respectiv minime ale cazurilor noi/deceselor de COVID-19.

În cele patru state analizate (România, Cehia, Polonia și Ungaria), cursul de schimb s-a corelat puternic cu prețul petrolului în perioada 26 februarie-30 aprilie 2020. Corelația persistentă dintre prețul petrolului și diversele monede este legată de distribuția resurselor, echilibrul comercial și presiunea „psihologică” a pieței. De asemenea, există o contribuție destul de mare a prețului petrolului la presiunile inflaționiste și deflaționiste, care intensifică aceste interrelații în perioadele specifice. În acest caz, corelația puternică este explicată de gradul mare de incertitudine care afectează cadrul macroeconomic și evoluția cursului de schimb, acest motiv fiind explicat și de Beckmann și Czudaj (2017) și Beckmann și alții (2017).

Există o corelație puternică între cursul de schimb și indicii bursieri doar în cazul României și Cehiei, legătura fiind de intensitate medie pentru Polonia și Ungaria. Conform teoriei economice, expansiunea pieței bursiere naționale determină creșterea interesului investitorilor străini, dar și a cererii pentru moneda internă. Pe de altă parte, dacă piața bursieră are performanțe reduse, scade și încrederea investitorilor străini, care își vor păstra banii în propriile monede.

Deși teoria economică susține legătura dintre prețul aurului și cursul de schimb (Twite, 2002), în cazul nici unei țări nu s-a obținut o legătură semnificativă între aceste două variabile. Acest rezultat poate fi explicat de faptul că într-o perioadă de analiză atât de scurtă, în care cursul de schimb nu a înregistrat o creștere prea mare, investitorii nu s-au orientat încă suficient de mult spre active mai sigure, precum aurul.

Pentru România și Cehia, se observă o relație pe termen lung între cursul de schimb și variabilele din model. Pe termen scurt, în aceste țări România și Cehia, nu există o relație semnificativă între cursul de schimb și indicii bursieri, numărul cazurilor noi de coronavirus și, respectiv, prețul petrolului, la un nivel de semnificație de 5%. Prin urmare, cazurile noi de COVID-19 nu au un impact semnificativ pe termen scurt asupra cursului de schimb zilnic euro/leu, însă dacă șocul dat de coronavirus se va menține mult timp, vor exista efecte semnificative pe termen lung și asupra cursului de schimb și trebuie luate măsuri pentru a tempera creșterea ratei de schimb euro/leu.

Pentru Polonia, deși pe termen scurt cursul de schimb euro/złoti nu se corelează cu numărul cazurilor noi de COVID-19, există o legătură semnificativă pe termen lung între cursul de schimb și indicii NASDAQ la valoarea maximă. În cazul Ungariei, nu există o relație pe termen lung între cursul de schimb și numărul cazurilor noi de COVID-19, însă pe termen scurt

cursul de schimb depinde și de numărul cazurilor noi de coronavirus. Rezultatul indică pentru Ungaria tendința de absorbire a șocului în timp, spre deosebire de România, Polonia și Cehia, unde, în cazul persistenței pandemiei pe o perioadă lungă de timp, este posibil să apară creșteri semnificative ale cursului de schimb euro/moneda națională. Abordarea neparametrică bazată pe regresii ridge generalizate și analiza panel indică o legătură semnificativă între cursul de schimb și numărul cazurilor noi de COVID-19 în Polonia, Ungaria, Polonia și Cehia.

Majoritatea țărilor lumii nu au luat măsuri pentru a limita posibilele efecte negative ale COVID-19 asupra cursului de schimb și balanței de plăți. În Europa, doar câteva țări state au întreprins deja măsuri de limitare a volatilității ratei de schimb și a tensiunilor de pe piața valutară. Acest anunț a fost făcut și de Banca Națională a Republicii Moldova, fără a lua până acum măsuri concrete. Banca Norvegiei a anunțat că va interveni când va fi necesar prin cumpărarea de coroane norvegiene. Alte țări europene au întreprins deja niște măsuri pentru menținerea stabilității ratei de schimb. De exemplu, Banca Națională a Croației a intervenit pentru a limita presiunile de depreciere a monedei naționale. Pentru a preveni devalorizarea puternică a monedei lari, Georgia a vândut 100 mil. \$ pe parcursul a trei intervenții pe piața valutară. Danemarca și-a fixat ca obiectiv menținerea regimului de curs de schimb fix a coroanei daneze față de euro. Banca Națională a Islandei a permis ajustarea flexibilă a cursului de schimb, prevenind în același timp condițiile de piață dezordonate. Între 1 ianuarie și 6 aprilie, Banca a intervenit pe piață, în 6 zile vânzând 66 de milioane EUR. Și Elveția a sporit intervențiile pentru a limita aprecierea francului elvețian, mărimea totală a intervențiilor începând din februarie 2020 depășind 5% din valoarea PIB a anului 2019. Banca Națională a Macedoniei de Nord intervine în mod regulat, având în vedere limita ratei de schimb de facto. Serbia va continua să intervină pe piața valutară pentru ajustarea volatilității excesive pe termen scurt. În Turcia s-a înregistrat o scădere cu 10% a rezervelor nete și brute față de valorile de vârf recente. Mai multe măsuri au fost anunțate de Belarus: intervenții ale Băncii Centrale pentru a ajusta fluctuațiile mari ale cursului de schimb în cadrul regimului flotant al ratei de schimb, restricții suplimentare sau taxe mai mari pentru operațiunile bancare, menținerea unei marje mai mari între vânzările și cumpărările de valută.

Ungaria este singura țară din eșantionul analizat care a anunțat că permite ajustarea flexibilă a cursului de schimb. Măsurile comune întreprinse de celelalte țări au fost doar fiscale, monetare și macro-financiare.

Pentru România, Polonia și Cehia se pot realiza două scenarii asupra evoluției viitoare a cursului de schimb euro/moneda națională: un scenariu optimist bazat pe un model VEC care anticipează absorbția șocului dat de noul coronavirus pe termen scurt, ceea ce nu implică o creștere semnificativă a ratei de schimb, dacă pandemia va avea o perioadă relativ scurtă de desfășurare și un scenariu pesimist, bazat pe modelul VEC și regresia ridge generalizată, care relevă o legătură pe termen lung între numărul cazurilor noi de COVID-19 și cursul de schimb, ceea ce ar genera creșterea viitoare semnificativă a cursului de schimb, dacă epidemia va avea o perioadă lungă de desfășurare. În cazul scenariului pesimist, se impun măsuri de control asupra cursului de schimb. De aceea, sunt necesare măsuri de limitare a volatilității ratei de schimb și a tensiunilor de pe piața valutară în cazul României, Cehiei și Poloniei numai în situația prelungirii stării de pandemie pe un orizont lung de timp. Pentru Ungaria nu se impun măsuri suplimentare de control al ratei de schimb pe măsura creșterii cazurilor noi de persoane infectate cu noul coronavirus.

Bibliografie

1. Adda, J. 2016. „Economic Activity and the Spread of Viral Diseases: Evidence from High Frequency Data” *The Quarterly Journal of Economics* 131, 2, 2016.
2. Atkeson, A. 2020. „What Will be the Economic Impact of COVID-19 in the US? Rough Estimates of Disease Scenarios” NBER Working Paper 26887.
3. Baldwin, R., Weder di Mauro, B. (2020), Introduction, in: *Economics in the time of COVID-19*, R. Baldwin, B. Weder di Mauro (ed.), CEPR Press, London, UK.
4. Banca Națională a României, ”Măsurile BNR în contextul situației generate de epidemia COVID-19”, Disponibil online la adresa <https://www.bnr.ro/Masurile-BNR-in-contextul-situa%c8%9biei-generate-de-epidemia-COVID-19-21312.aspx>.
1. Beckmann, J., & Czudaj, R. (2017). Exchange rate expectations and economic policy uncertainty. *European Journal of Political Economy*, 47, 148-162.
5. Beckmann, J., Czudaj, R., & Arora, V. (2017). The relationship between oil prices and exchange rates: theory and evidence. *US Energy Information Administration working paper series*, 1-62.
6. Casalino, N., Draoli, M., Martino, M. (2013). Organizing and Promoting Value Services in Public Sector by a New E-government Approach, Conference: Atti del XIV Workshop dei Docenti e Ricercatori di Organizzazione Aziendale (WOA 2013).
7. Coibion, O., Gorodnichenko, Y. and Weber, M., (2020), *Labor Markets During the Covid 19 Crisis: A Preliminary View*, Working Paper, <https://bfi.uchicago.edu>
8. Comisia Europeană, (2020), *Ajutoare de stat: Comisia aprobă o schemă de ajutoare a României în valoare de 3,3 miliarde EUR ce vizează susținerea IMM-urilor în contextul pandemiei de Covid 19*, Comunicat de presă, 11 aprilie, Bruxelles, <https://ec.europa.eu/>
9. *COVID-19: Briefing note, March 30, 2020, Our latest perspectives on the coronavirus pandemic*, McKinsey&Company.
10. Ebner, G., & Bechtold, J. (2012). Are manufacturing companies ready to go digital? Capgemini Study.
11. *Economic Impact from COVID-19*, april 2020, <https://wtcc.org>
12. Eichenbaum, M., S. Rebelo and M. Trabandt. 2020. „The Macroeconomics of Epidemics.” Mimeo, Aprilie 10, 2020.
13. Eichenbaum, Martin S.; Rebelo, Sergio; Trabandt, Mathias. 2020. *The Macroeconomics of Epidemics*. NBER Working Paper Series. Working Paper 26882 (March). <https://www.nber.org/papers/w26882.pdf>
14. European Automobile Manufacturer Association (ACEA), <https://www.acea.be/news/article/interactive-map-employment-impact-of-covid-19-on-the-european-auto-industry>
15. *Fighting COVID-19*, Europe and Central Asia Economic Update, Office of the Chief Economist, World Bank Group, Spring 2020, International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, Washington, D.C., USA

16. Fornaro, L. and M. Wolf. 2020. „COVID-19 Coronavirus and Macroeconomic Policy” Barcelona GSE Graduate School of Economics, Working Paper 1168.
17. Fred Schmalz, Sunil Chopra. Mar 23, 2020. The Coronavirus Has Upended Supply Chains. Here’s How Companies Can Prepare for the Next Disruption. [Accesat 30 aprilie 2020] <https://insight.kellogg.northwestern.edu/article/coronavirus-upended-supply-chains-how-companies-can-prepare-disruption>
18. Guerrieri, V., G. Lorenzoni, L. Straub and I. Werning. 2020. „Macroeconomic Implications of COVID-19: Can Negative Supply Shocks Cause Demand Shortages?”. NBER Working Paper 29618.
19. Guzman, N., Prema, M., Wilkes, D. (2020) Coronavirus impact on service organizations: Weathering the storm, McKinsey & Company.
20. <https://www.clustercollaboration.eu/news/european-cluster-collaboration-platform-webinar-covid-19-industrial-cluster>
21. ILO Monitor 1st Edition, *COVID-19 and the world of work: Impact and policy responses*, 18 March 2020, www.ilo.org
22. ILO Monitor 2nd edition: *COVID-19 and the world of work, updated estimates and analysis*, 7 April 2020, www.ilo.org
23. *ILO Monitor: COVID-19 and the world of work*. Third edition, Updated estimates and analysis, 29 April 2020.
24. *ILO Sectoral Brief, COVID-19 and the automotive industry*, International Labor Organization, 8 April 2020
25. ILO, *A review of global fiscal stimulus*, EC-IILS Joint Discussion Paper Series No. 5 <https://www.ilo.org>
26. ILO, *Social Protection Responses to the COVID-19 crisis around the world*: Updated on 6 April 2020.,<https://www.ilo.org>
27. IMF, (April 2020), *World Economic Outlook*, April 2020: Chapter 1, <https://www.imf.org>
28. IMF, April 2020, *Fiscal Monitor, Chapter 1: Policies to Support People During the COVID-19 Pandemic*, <https://www.imf.org>
29. Jäger J., Springler E. (2019). Emerging Market Multinationals and European Economic Developments. In: Breinbauer A., Brennan L., Jäger J., Nachbagauer A., Nölke A. (eds) *Emerging Market Multinationals and Europe*. Springer, Cham.
30. Joo, Heesoo; Maskery, Brian A.; Berro, Andre D.; Rotz, Lisa D.; Lee, Yeon-Kyeng; and Brown, Clive M. 2019b. The effects of past SARS experience and proximity on declines in numbers of travellers to the Republic of Korea during the 2015 MERS outbreak: A retrospective study. *Travel Medicine and Infectious Disease*, vol. 30, no. 2 (July–August), pp. 54–66. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1477893918303922>
31. Li, J., Merenda, M., & Venkatachalam, A. R. (2009). Business process digitalization and new product development: An empirical study of small and medium-sized manufacturers. *International Journal of E-Business Research*, 5(1), 49–64.

32. Markovitch, S., & Willmott, P. (2014). Accelerating the digitization of business processes (pp. 1–5). Newyork: McKinsey & Company.
33. Mesjasz C. (2003). Economic and Financial Globalisation: Its Consequences for Security in the Early 21st Century. In: Brauch H.G., Liotta P.H., Marquina A., Rogers P.F., Selim M.ES. (eds) Security and Environment in the Mediterranean. Hexagon Series on Human and Environmental Security and Peace, vol. 1. Springer, Berlin, Heidelberg
34. Micic, L. (2017). Digital transformation and its influence on GDP, *Economics*, 5(2):135-147.
35. Novak, J., Purta, M., Marciniak, T., Ignatowicz, K., Rozenbaum, K., Yearwood, K. (2018). The rise of Digital Challengers. How digitization can become the next growth engine for Central and Eastern Europe, McKinsey & Company.
36. OCDE (2005). Handbook on Economic Globalisation Indicators.
37. OECD (2017) Going Digital: Making the Transformation Work For Growth And Well-Being, <https://www.oecd.org/mcm/documents/C-MIN-2017-4%20EN.pdf>.
38. OECD, (2 martie 2020), *OECD Interim Economic Assessment Coronavirus: The world economy at risk*, <https://www.oecd.org>
39. OECD-OPSI, Digital Transformation, <https://oecd-opsi.org/guide/digital-transformation/>
40. Organizația Mondială a Comerțului (2019). Overview of developments in the international trading environment, Mid October 1018 to mid-October 2019.
41. *Perspective economice mondiale* (Aprilie 2020), FMI, www.imf.org
42. Reprezența Comisiei Europene în România,(2020), *Măsurile propuse de Comisie pentru atenuarea daunelor financiare ale IMM-urilor în contextul pandemiei de COVID-19*, în Fonduri-Structurale.ro, 16 martie 2020,
43. Robalino, D., A., (aprilie 2020), *The COVID-19 Conundrum in the Developing World: Protecting Lives or Protecting Jobs?* IZA DP No. 13136
44. Savastano, M., Amendola, C., D’Ascenzo, F. (2018) How Digital Transformation is Reshaping the Manufacturing Industry Value Chain: The New Digital Manufacturing Ecosystem Applied to a Case Study from the Food Industry, *Systems and Organisation* 24: 127-142.
45. Schweer, D., Sahl, J. C. (2017). The Digital Transformation of Industry – The Benefit for Germany, în *The Drivers of Digital Transformation, Management for Professionals*, F. Abolhassan (ed.), Springer International Publishing Switzerland 2017.
46. Sean Doherty, Kimberley Botwright, What past disruptions can teach us about reviving supply chains after COVID-19, 27 martie 2020, <https://www.weforum.org/agenda/2020/03/covid-19-coronavirus-lessons-past-supply-chain-disruptions/>
47. *SME Policy Responses, Tackling Coronavirus (COVID-19), Contributing to a Global Effort*, OECD Centre for Entrepreneurship, SMEs, Regions and Cities (CFE), 30 March 2020.
48. Statistics Canada (2020). *Labour Force Survey, March 2020*. Statistics Canada. <https://www150.statcan.gc.ca>
49. *The Employment Situation—March 2020*, U.S. Bureau of Labour Statistics, www.bls.gov

ANEXE

Anexa Cap. II.

Tabelul nr. 2.1. Evoluția ratei șomajului în perioada 2019-2021

Rata șomajului (%)	2019	2020	2021	Rata șomajului (%)	2019	2020	2021	Rata șomajului (%)	2019	2020	2021
Albania	12,0	11,8	11,5	Germania	3,2	3,9	3,5	Portugalia	6,5	13,9	8,7
Algeria	11,4	15,1	13,9	Grecia	17,3	22,3	19	România	3,9	10,1	6,0
Argentina	9,8	10,9	10,1	Ungaria	3,4	5,4	4,0	Federația Rusă	4,6	4,9	4,8
Armenia	17,7	19,0	18,4	Islanda	3,6	8,0	7,0	Serbia	10,9	13,4	13,0
Australia	5,2	7,6	8,9	Irlanda	5,0	12,1	7,9	Slovacia	5,8	8,0	7,4
Austria	4,5	5,5	5,0	Israel	3,8	12,0	7,6	Slovenia	4,6	9,0	6,0
Belgia	5,4	7,3	6,8	Italia	10,0	12,7	10,5	Spania	14,1	20,8	17,5
Bosnia și Herțegovina	15,7	18	16,5	Japonia	2,4	3,0	2,3	Suedia	6,8	10,1	8,9
Brazilia	11,9	14,7	13,5	Letonia	6,3	8,0	6,3	Elveția	2,3	2,7	2,6
Bulgaria	4,2	8,0	4,5	Lituania	6,3	8,9	8,1	Turcia	13,7	17,2	15,6
Canada	5,7	7,5	7,2	Luxemburg	5,4	7,7	6,8	Ucraina	8,5	10,1	9,3
China	3,6	4,3	3,8	Malta	3,4	5,0	4,4	Marea Britanie	3,8	4,8	4,4
Croația	7,8	11,5	8,0	Mexic	3,3	5,3	3,5	SUA	3,7	10,4	9,1
Cipru	7,1	8,8	7,4	Moldova	3,0	3,0	5,0	Economii avansate	4,8	8,3	7,2
Cehia	2,0	7,5	6,0	Olanda	3,4	6,5	5,0	Zona Euro	7,6	10,4	8,9
Danemarca	5,0	6,5	6,0	Noua Zeelandă	4,1	9,2	6,8	Economii din G7	4,3	7,8	6,9
Estonia	4,4	6,0	4,7	Macedonia de Nord	17,3	20,4	19	Alte Economii avansate	4,0	6,2	5,7
Finlanda	6,7	8,3	8,4	Norvegia	3,7	13,0	7,0				
Franța	8,5	10,4	10,4	Polonia	3,3	9,9	8,0				

Sursa datelor: FMI-Statistici, <https://www.imf.org>

Tabelul nr. 2.2. Costul măsurilor destinate reducerii impactului crizei COVID-19 asupra economiei

<i>Tara/Măsurile/Sursa</i>	<i>Costuri</i>
Uniunea Europeană (ILO Monitor, ENTERPRISES Briefing Note No.10. No.11, și EU. 6.04.2020, Reprezentanța Comisiei Europene în România,2020)	
Ajutorarea țărilor din Africa, Balcanii de Vest, Estul Mijlociu, America Latină, Caraibe, părți din Asia și Pacific, din care:	15,6 mld. euro
Susținerea cercetărilor în sistemul de sănătate și apă;	2,8 mld. euro
Diminuarea consecințelor economice	12,8 mld. euro
Garanții pentru Fondul European de Investiții (EIF), pentru asigurarea lichidităților necesare IMM-urilor și stimularea băncilor	1 mld. euro
Acordarea de sprijin financiar pentru 100 mii IMM-uri prin bănci	8 mld. euro
Crearea Fondului European de ajustare la globalizare, pentru a sprijini lucrătorii disponibilizați și cei independenți.	179 mil euro
Inițiativa Corona Response Investment - Initiative pentru ajutorarea sistemelor de sănătate naționale	37 mld. euro
Programul Support Mitigating Unemployment risks in Emergency (SURE) care prevede asistență financiară țărilor sub formă de împrumuturi garantate pentru acoperirea costurilor pe termen scurt privind conservarea locurilor de muncă	100 mld. euro
Programul Pandemic Purchase Programme (PEPP) anunțat de Banca Centrală Europeană de cumpărare a titlurilor și acțiunilor private	870 mld. euro
Programul rescEU stockpile de creare de rezerve strategice de echipamente medicale	80 mil. euro
Fonduri pentru nevoi de cercetare pentru vaccinuri, diagnostic și tratament.	140 mil. euro
Extinderea domeniului de aplicare a Fondului de Solidaritate al UE incluzând crizele de sănătate	800 mil. euro
Programul de contracarare a șocului pandemiei asupra economiei	540 mld. euro
Asian Development Bank (ILO COVID-19 and ENTERPRISES Briefing Note, No. 11)	
Două programe de ajutorare a țărilor pentru măsuri eficiente de reducere a impactului crizei pentru populația săracă și vulnerabilă și sectorul privat	26,5 mld. \$ US
Japonia (ILO Monitor, ENTERPRISES Briefing Note [No. 10])	
Al treilea pachet de sprijin a economiei din care: Granduri pentru IMM-uri afectate, proprietari singuri și gospodării	108 trilioane Yeni (1 tril. \$ US) 6 trilioane Yeni
Hong Kong (ILO Monitor, ENTERPRISES Briefing Note [No. 10])	
Program de ajutorare a afacerilor și salvare a locurilor de muncă Din acestea, Guvernul plătește timp de 6 luni, 50% salariilor din sectorul privat, adică ajutoare lunare de circa 9000\$HK, adică pentru 1,5 milioane de lucrători.	137 mld. \$HK(17,67 mld \$ US)
Malaezia (ILO Monitor, ENTERPRISES Briefing Note [No. 10] ,ILO, Social protection responses to the Covid-19 crisis Country responses in Asia and the Pacific, 25th March 2020, wcms_739587)	
Pachet de stimulare a economiei din care: Granduri de 3000 rigiți pentru IMM-uri care reprezintă 98% din economie, cu cifră de afaceri sub 300 mii rigiți și peste 5 salariați; Extindere subvenției salariați; Schemă de ajutor social de 60MYR(135\$US) pentru 6 luni pentru persoanele care și-au pierdut locul de muncă	2,3 mld. \$ US 2,1 mld. Rigiți 7,9 mil. Rigiți

<i>Țara/Măsurile/Sursa</i>	<i>Costuri</i>
Cambodgia (ILO Monitor, ENTERPRISES Briefing Note [No. 10])	
Ajutor de 70\$/lună pentru salariații întreprinderilor care și-au suspendat activitatea (30\$ de la patron și 40\$ de la guvern)	
Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord (Emmerson C., Stockton I., (2020)	
1. Susținerea de către stat a 80% din venitul salarial, în condițiile în care 10% din salariații din mediul privat afectați timp de 3 luni	10 mil. £
2. Ajutoare sociale pentru cei fără venituri	50 mil. £
3. Pachet suplimentar pentru susținerea persoanelor fizice care și-au întrerupt activitatea datorită pandemiei	10 mil. £
4. Credite cu dobânzi garantate de stat	330 mil. £
5. Amânări la plată a TVA	30 mil. £
6. Fond destinat susținerii economiei	266 mil. £
Noua Zeelandă (Robertson, 2020)	
Ajutoare de salarii pentru afacerile din toate sectoarele afectate	5,1 mld. \$
O creștere cu 25\$ pe săptămână, (cash) din 1 mai 2020 pentru plata energiei (Winter Energy Payment), respectiv 1400\$ pentru cupluri și 900\$ pentru persoanele singure, plătite în rate săptămânale de 40,91\$ pentru persoanele singure și 63,64\$ pentru cupluri sau persoane cu alte persoane dependente	2,8 mil. \$
Guvernul a prevăzut pentru afacerile eligibile, că va plăti 585,5\$/săptămână pentru salariații cu timp integral de muncă și 350\$ pentru cei cu part-time, având în vedere scăderea cu 30% a veniturilor firmelor în ian.-iunie 2020. Plățile vor fi limitate la 150000\$ de afacere și vor fi plătite în tranșe de 12 săptămâni pentru salariații care nu au putut lucra, fie pentru că au fost în carantină ei sau familia lor.	126 mil. \$
Supliment pentru personalul medical	20 mil. \$
Ajutor pentru salariații din aviație	100 mil. \$
Supliment de 25\$/săptămână pentru 350 mii persoane cu venituri reduse	8,75mil. \$ /săpt.
Asigurarea lichidităților necesare desfășurării afacerilor	2,8 mil. \$
Pachet de măsuri pentru menținerea culoarelor de zbor	600 mil. \$
Fond pentru sănătate	500 mil. \$
Franța (Cileacu, C. 2020, Zeenat Hansrod,2020, Force Ouvrier, 19.03. 2020)	
Plan de susținere economiei; Din care pentru garantarea dobânzilor la credite; Acoperirea a 70% din salariul brut, respectiv 84% din salariul net pentru perioada de activitate parțială și 100% din 12 martie.	45 mld. euro 300 mil. euro
Australia (Writers, S. 2020)	
Pachet de stimulente ale guvernului pentru a menține afacerile din care:	17,6 mld. \$
Facilitarea accesului la finanțare oferit de la guvern	15 mld. \$
Facilitarea accesului la finanțare oferit de RBA	90 mld. \$

Tara/Măsurile/Sursa	Costuri
Susținerea gospodăriilor, comercianților independenți, pensionarilor, menținerea locurilor de muncă și a activității; Reducerea CAS cu 0,25%;	66,1 mld. \$ 876 mil. \$
Extinderea eligibilității de venituri pentru plăți pentru tinerii care caută un loc de muncă, plăți parentale, alocații pentru agricultori, alocații speciale, în valoare de 550\$/săptămână pentru 6 luni;	14,1 mld. \$
Ajutoare pentru 690 mii IMM-uri, cu 7,8 mil persoane și 30 mii ONG-uri, care angajează persoane;	31,9 mld. \$
Sprijin pentru industria aviatică.	715 mil \$
Spania (Parfitt J., 2020)	
Plan de ajutorare a liberilor profesioniști, angajaților concediați în timpul crizei COVID 19;	2200 mld. euro
Plan pentru asigurarea lichidității firmelor;	200 mld. euro
Susținerea cercetărilor pentru găsirea unui vaccin;	30 mil. euro
Plan pentru susținerea persoanelor celor mai afectate de COVID 19	17 mil. euro
Bulgaria (Petrova, A. 2020)	
Plan de măsuri pentru susținerea afacerilor afectate de pandemie din care:	2,3 mld. euro (4,5 mld. Leva)
Plata a 60% din salariile personalului expus concedierii dacă și companiile plătesc 40%;	1 mld. Leva
Amânarea plăților pentru taxele anuale ale companiilor până la 30 iunie 2020;	-
Împrumuturi fără dobândă pentru creditele lucrătorilor concediați;	-
Majorarea capitalului Băncii de Dezvoltare a Bulgariei pentru a oferi garanții la creditele solicitate de firme.	500 mil. Leva
Portugalia (Pricop. S. , 2020)	
Linie de credit guvernamentală pentru firmele a căror cifră de afaceri a scăzut cu mai mult de 20% comparativ cu anul trecut;	200 mil. euro
Măsuri de amânare a plății unor taxe;	
Decontarea de către stat a sumelor plătite de către firmele de evenimente care s-au anulat din cauza crizei;	
Plata a 70% din salariu (cel mult 1905 euro) pentru salariații firmelor cu contracte de muncă suspendate temporar, dacă în ultimele 3 luni au înregistrat scăderi de vânzări mai mari de 40% comparativ cu anul anterior.	
Austria (National Reform Programme 2020, https://ec.europa.eu)	
Fonduri de cercetare pentru COVID-19	23 mil. euro
Granduri pentru susținerea măsurilor de ajutorare a lucrătorilor afectați de reducerea orelor de lucru pentru toate sectoarele;	400 mil. euro
Pachet de fonduri pentru granduri, transferuri din care:	34 mil. euro
Pachet de fonduri (transferuri, granduri) pentru măsuri de urgență pentru diferite sectoare nenominalizate;	15 mil. euro
Pachet de transferuri, granduri pentru amânări (renunțări) la unele taxe;	10 mil. euro
Garanții și alte colaterale pentru a asigura lichidități firmelor;	9 mil. euro
Pachet de garanții guvernamentale ca suport al afacerilor de familie, microîntreprinderi și persoane independente;	4 mil. euro
Pachet de garanții guvernamentale pentru asigurarea lichidității firmelor.	100 mil. euro

<i>Țara/Măsurile/Sursa</i>	<i>Costuri</i>
România (Deloitte, (2020), Măsuri legislative adoptate pentru sprijinirea companiilor afectate de răspândirea virusului COVID-19, 24 martie 2020, Tax & Legal Weekly Alert, https://www2.deloitte.com)	
Cheltuieli necesitate de plata personalului aflat în izolare preventivă la locul de muncă ¹³ ;	15,638 mil. Ron
Costuri de transport a persoanelor repatriate din zonele carantinate;	6,5 mil. Ron
Indemnizații în urma suspendării activității (OUG nr. 30/2020);	1,889 mld. Ron
Programul IMM INVEST ROMÂNIA ¹⁴ de sprijinire a întreprinderilor mici și mijlocii pentru relansarea activității;	16 mld. Ron
Programe de sănătate;	740 mil. Ron
Schema de ajutor pentru IMM-uri covid	200 mil. Ron
Singapore (IMF, Fiscal Affairs,(2020), Special Series on Fiscal Policies to respond to COVID-19, Expenditure Policies in Support of Firms and Households)	
Schemă de suport a locurilor de muncă. Salariații primesc timp de 9 luni un ajutor în numerar de 25% din salariul brut mediu lunar -SG \$4600 per lucrător; Suma se mărește la 75% pentru sectoarele turism și aviație și 50% pentru servicii, majorându-se din aprilie la 75% pentru toate sectoarele, plătibile în trei tranșe: Aprilie, Iulie și Octombrie	13,7 mil. \$SG

Sursa. Sinteză din materialele documentare indicate la fiecare țară

¹³ Ministerul Muncii și protecției Sociale, Cheltuielile cu alocația de hrană și cu indemnizația de cazare a personalului aflat în izolare preventivă la locul de muncă în centrele sociale rezidențiale publice și private vor fi decontate de Guvern, 24 aprilie 2020, maximum 90 lei de persoană pentru indemnizația de cazare pentru persoanele carantinate și 16,6 lei/persoană <http://www.mmuncii.ro>

¹⁴ PWC România, Ordonanța de urgență nr. 29 privind unele măsuri economice și fiscal-bugetare, intrare în vigoare la data de 21 martie 2020 data publicării în MO nr. 230, partea I, <https://www.pwc.ro>

Anexa Cap. III.

Tabelul 3.1. Efecte ale crizei induse de pandemia COVID-19

Tipul de impact/efect al crizei	La nivelul ofertei agregate	La nivelul cererii agregate	Creșteri ale activităților	Scăderi ale activităților	Alte situații
Impact macroeconomic pe termen scurt	<p>Reducerea utilizării capacităților de producție prin</p> <ul style="list-style-type: none"> • scăderea ofertei de muncă (decese, spitalizări, carantină, izolări la domiciliu, autoizolare, concediu pe durata întreruperii școlilor, concedii medicale ...); • scăderea mobilității factorilor de producție; <p>Dificultăți pe canalele de aprovizionare - efect de domino</p> <p>Înrăutățirea condițiilor financiare, creșterea costurilor pentru împrumuturi (ca urmare a creșterii riscului de nerambursare a creditelor);</p> <p>Creșterea riscului valutar.</p>	<p>Reducerea veniturilor (ca urmare a reducerii ofertei de muncă, a scăderii cererii de muncă și creșterii șomajului, a scăderii veniturilor din muncă și a veniturilor din alte surse, ...);</p> <p>Scăderea cererii prin modificări în comportamentul de consum (teama de contaminare însoțită de scăderea încrederii consumatorilor,</p> <p>Creșterea incertitudinii însoțită de măsuri de precauție, reducerea / blocarea activității pentru anumite servicii comerciale, reducerea contactelor sociale ș.a.);</p> <p>Orientarea cererii spre servicii medicale și bunuri de prima necesitate;</p> <p>Probleme în aprovizionare;</p> <p>Dificultăți în accesarea creditelor;</p> <p>Creșterea prețurilor ca urmare a perturbărilor din ofertă.</p>			

<p>Efecte economice sectoriale</p>			<p>Creșterea activităților în domeniul asigurării sănătății</p>	<p>Industria prelucrătoare: scădere comparabilă cu cea de la debutul crizei financiare (-10%, -15%, 1-2 luni de producție) (Georgieva, 2020); Servicii: scădere pronunțată, -25% (turism – HoReCa, transporturi, servicii culturale; servicii personale); Reducerea activităților în învățământ și administrație <i>Deoarece activitățile în serviciile publice sunt evaluate prin costuri, anticipăm o scădere globală, atenuată de creșterea serviciile în domeniul sănătății;</i> Agricultură: este posibil ca scăderea ofertei de muncă, însoțită de <i>problemele în aprovizionare</i> să ducă la o scădere</p>	
------------------------------------	--	--	--	--	--

				<p>moderată a producției agricole (realizarea lucrărilor de primăvară); Construcții: stagnare – scădere moderată, generate de scăderea ofertei de muncă și dificultățile în asigurarea materialelor.</p>	
Efecte asupra politicilor monetare			<p>Creșterea cheltuielilor bugetare pentru: asigurarea serviciilor medicale; protecția socială; acțiuni economice în sprijinul activităților lovite de criză;</p>	<p>Scăderea veniturilor bugetare ca urmare a: scăderii activităților economice; acordării unor facilități fiscale.</p>	<p>Probleme în asigurarea fluxurilor de capital (cu efecte pe termen scurt asupra asigurării finanțării externe a balanței de plăți și pe termen lung asupra eficienței și competitivității).</p>
Efecte ale sincronizării internaționale (europene) a șocurilor – efecte de contagiune				<p>Scăderea investițiilor străine directe; Scăderea prețului pentru materiile prime.</p>	<p>Migrația inversă a persoanelor (probleme medicale, sociale, infraționale ...); Dificultăți pe canalele de aprovizionare; Dificultăți pentru export;</p>

Sursa: Studiu - **Scenarii de evoluție a valorii adăugate brute în activități turistice** - realizat de Prof.univ.dr. Dorin Jula, CS I, Institutul de Prognoză Economică, în curs de publicare

Tabelul nr. 3.2. Evoluția proiectată a valorii adăugate brute din turism – 2020, scenariul 1 și scenariul 2

2020	Dinamica VAB în absența șocurilor	Scenariul 1: <i>Activitatea turistică este (cvasi-) blocată 3 luni: indicele de utilizare a capacității de cazare turistică scade cu 90% începând cu a doua decadă a lunii martie, în aprilie și mai, iar revenirea începe treptat în luna iunie.</i>			Scenariul 2: <i>Activitatea turistică este (cvasi-) blocată 4 luni: indicele de utilizare a capacității de cazare turistică scade cu 90% începând cu a doua decadă a lunii martie, în aprilie, mai și iunie, iar revenirea începe treptat în luna iulie.</i>		
		Veniturile salariale	Alte componente din structura VAB	VAB	Veniturile salariale	Alte componente din structura VAB	VAB
ianuarie	6.8%	6.8%	6.8%	6.8%	6.8%	6.8%	6.8%
februarie	4.6%	4.6%	4.6%	4.6%	4.6%	4.6%	4.6%
martie	5.4%	-20.9%	-73.6%	-52.6%	-20.9%	-73.6%	-52.6%
aprilie	3.6%	-22.3%	-89.6%	-62.7%	-22.3%	-89.6%	-62.7%
mai	3.0%	-22.8%	-89.7%	-62.9%	-22.8%	-89.7%	-62.9%
iunie	3.4%	-22.5%	-65.5%	-48.3%	-22.5%	-89.7%	-62.8%
iulie	4.8%	-21.4%	-47.6%	-37.1%	-21.4%	-65.1%	-47.6%
august	4.6%	-21.5%	-30.3%	-26.8%	-21.5%	-47.7%	-37.2%
septembrie	5.0%	-21.2%	-21.2%	-21.2%	-21.2%	-30.0%	-26.5%
octombrie	4.7%	-16.3%	-16.3%	-16.3%	-21.5%	-21.5%	-21.5%
noiembrie	7.1%	-3.6%	-3.6%	-3.6%	-14.3%	-14.3%	-14.3%
decembrie	5.4%	5.4%	5.4%	5.4%	-5.1%	-5.1%	-5.1%
Ritm mediu	4.9%	-13.7%	-49.7%	-31.0%	-15.8%	-58.4%	-36.6%
<p><i>Nota tehnică:</i> Dinamica lunară este calculată față de perioada corespunzătoare din 2019. Dinamica în absența șocurilor este proiectată pe baza relației de cointegrare dintre VAB și indicele de utilizare a capacității de cazare turistică [indice modelat prin SARIMA(1,1,1)(1,1)]. Ponderea veniturilor salariale în valoarea adăugată brută din turism este de 40%.</p>							

Tabelul nr. 3.3. Estimarea impactului epidemiei de Covid-19 asupra întreprinderilor active din România, pe sectoare/subsectoare de activitate economică

Tipul de impact potențial	Sectoare (cu subsectoare afectate, coduri CAEN)	Total pondere sectoare afectate, %
Impact relativ-mare	Comerț cu ridicata și amănuntul; repararea autovehiculelor și motocicletelor (451, 477, 478, 479); industria prelucrătoare (131, 132, 133, 139, 141, 142, 143, 151, 152, 161, 162, 171, 172, 191, 192, 201, 202, 203, 205, 206, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 239, 241, 242, 243, 244, 245, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 259, 261, 264, 265, 271, 272, 274, 275, 279, 281, 282, 283, 284, 289, 291, 292, 293, 301, 302, 303, 309, 310, 321, 322, 329, 332); activități profesionale, științifice și tehnice (711, 712, 741, 742, 743, 749); hoteluri și restaurante (551, 552, 559, 561, 563); tranzacții imobiliare (411 – de la sectorul construcții, 681, 682, 683); transporturi (501, 503, 511, 512), învățământ (851, 852, 853, 854, 855, 856), și alte activități de servicii pentru întreprinderi sau în principal personale (771, 772, 773, 774, 791, 799, 803, 811, 821, 823, 829, 900, 910, 920, 931, 932, 951, 952, 960)	33,2
Impact mediu-mare	Comerț cu ridicata și amănuntul; repararea autovehiculelor și motocicletelor (452, 453, 454, 461, 464, 466, 467, 469, 471, 473, 475, 476); transport și depozitare (491, 492, 493, 494, 495, 502, 504, 521, 522); activități profesionale, științifice și tehnice (691, 692, 750); activități de servicii prestate în principal întreprinderilor (701, 702, 731, 731, 822); construcții (431, 432, 433, 439); industria prelucrătoare (181, 182, 221, 222, 262, 263, 323, 324, 331); informații și comunicații (581, 591, 592, 601, 602).	42,7
Impact relativ mediu	Agricultură, silvicultură și pescuit (017, 031, 032); industria extractivă (051, 052, 061, 062, 071, 072, 081, 089, 091, 099); industria prelucrătoare (101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 120, 204, 266, 267); producția și distribuția de energie electrică, gaze naturale, apă caldă și aer condiționat (351, 352, 353); distribuția apei, salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare (370, 381, 382, 383); construcții (412, 421, 422, 429); comerț cu ridicata și amănuntul; repararea autovehiculelor și motocicletelor (462, 463, 465, 472, 474); transporturi și depozitare (531, 532); servicii financiare (642, 643, 649, 661, 662, 663); alte activități de servicii pentru întreprinderi sau personale (801, 802, 812, 813).	14,0
Impact redus-mediu	Agricultură, silvicultură și pescuit (011, 012, 013, 014, 015, 016, 021, 022, 023, 024); industria prelucrătoare (211, 212, 325); informații și comunicații (619); activități profesionale, științifice și tehnice (721, 722)	4,0
Impact relativ-redus	Informații și comunicații (611, 612, 613, 620, 631, 639); sănătate (861, 862, 869, 871, 872, 873, 879, 881, 889)	6,2

Nota: Pentru estimare s-au utilizat date despre întreprinderi referitoare la anul 2018.

Sursa: Calcule ale autorilor pe baza datelor preluate din Tempo-Online, INS.

Tabelul nr. 3.4. Pierderile înregistrate de Industria auto în state din UE și Marea Britanie

ȚARA	Producția pierdută	Timpul de oprire (zile lucrătoare)	Angajați afectați
Austria	26,480	30	14,307
Belgia	32,623	24	30,000
Croația	-	29	700
Cehia	143,981	25	45,000
Finlanda	16,327	33	4,500
Franța	255,674	32	90,000
Germania	602,973	29	568,518
Italia	122,442	32	69,382
Olanda	30,819	25	13,500
Polonia	52,894	28	17,284
Portugalia	39,822	31	20,000
Romania	68,673	31	20,000
Slovacia	108,777	23	20,000
Slovenia	19,399	27	2,890
Spania	410,796	31	60,000
Suedia	23,304	15	67,000
Ungaria	51,552	22	30,000
Regatul Unit	188,894	32	65,455
TOTAL	2,195,430	28	1,138,536

Sursa: Adaptare după ACEA